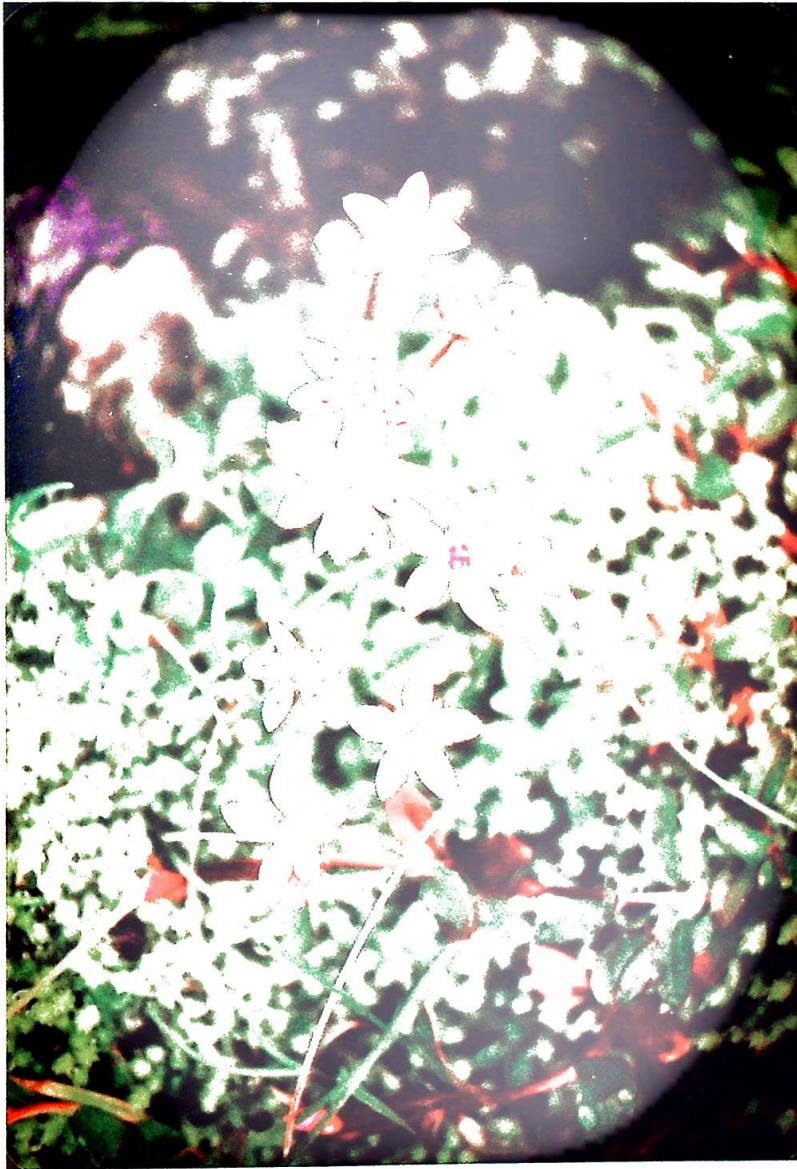

Løssalg kr. 30

ST. OLAV

Sommer 2001

ST. OLAV

Innhold:

3 Redaksjonelt	<i>UKJ</i>
4 Dialog mellom kulturene	<i>Johannes Paul II</i>
8 Pilegrim i kirkelige minefelt	<i>UKJ</i>
10 Franz König - en karl för sin hatt	<i>Gunnel Vallquist</i>
12 Chiara Lubich om dialog	<i>Vatikanradioen</i>
13 Johannes Paul II i apostelens fotspor	
15 Leserbrev	<i>Terje Tønnessen</i>
16 Katolsk miniseminar for pressen	<i>Baby Johannessen</i>
19 Om Harry Potter-bøkene	<i>Ane-Elisabeth Røer o.p.</i>
20 Edith Stein på norsk	<i>Sr. Maria Nada ocd</i>
21 Brobygger i jødisk-kristen dialog	
22 Det ekstraordinære konsistoriet	
23 Om biskop Grans konsilbok	<i>Biskop Hans Martensen</i>
24 Ratzingers "Der Geist der Liturgi"	<i>Brian McNeil</i>
24 Amnesty International 40 år	
25 Om "Mannen fra Nasaret"	<i>Ane-Elisabeth Røer o.p.</i>
26 Sr. Marie Kristin til minne	<i>Dominikanerinnene</i>
27 WUCWO-kongress	<i>Rønnaug Aa. Andresen</i>
27 Den lange våren	<i>Mette Brusgaard</i>
28 Høstens synode: Ingen møtereform	
29 Kvild i Gud	<i>Anne Lægveid</i>
32 Blikk på tiden	<i>Br. Anton</i>

Aktuelt salt?

Mye om dialog i dette St. Olav. På og til tider mellom linjene. Om faktisk dialog og ønsket sådan. Hovedoppslaget, ved utrettelige pave Johannes Paul II, handler om dialog. Om respektfull, lyttende og lærevillig "dialog mellom kulturrene" som eneste vei til fred, eneste måte å bygge "kjærlighetens sivilisasjon" på.

Klare signaler fra paven om et annet syn på religionens rolle i historien enn det Samuel Huntington fremmet i 1996 i boken "The Clash of Civilizations and the Remaking of the World Order" Ifølge Huntington er religionenes sannhetskrav etter sitt vesen til hinder for fred, og siden religion og språk er de viktigste konstituerende elementer i den enkelte kultur, er sammenstøt, "clash", mellom kulturene ikke til å unngå.

En slik determinisme uten håp avviser paven: Ønsket om enhet og fred ligger dypt i menneskenaturen - og mennesket ansføres stadig til å kultivere, dyrke, det naturlige og verdifulle.

Vi innrømmer villig: Dialog og toleranse som rettesnor for katolsk omgang med annerledes tenkende og troende er, bedrøvelig nok, et relativt nytt grep på tingene. Tidligere har det ofte gått heller hardhendt til: korstog og religionskriger, kjetterbål og inkvisisjon, - og mindre voldelige anslag som sensur og annen knebling. I Guds navn. I troens navn. Dessverre. Først med Det 2. Vatikankonsil (1962-65) ble religions- og meningsfrihet offisiell katolsk lære - etter hard strid (cf. biskop Grans høyst aktuelle memoarbok fra konsilet). Den katolske kirke har i de senere årtire kvittet seg med adskillig historisk slagg. De mange innrømmelser av skyld og synd og unnlatelser fra katolsk hold de senere år - med den høytidelige botsliturgien i Peterskirken under fjorårets jubelår som en "topp" - er en del av den prosessen. Så når paven plederer for dialog og toleranse, vet han av smertelig erfaring hva han taler om. Vet hvor galt det går uten.

Et sideblikk: Konsilteologen Hans Küng, som siden 1980-tallet ikke får kalle seg katolsk teolog p.g.a. sitt syn på pavelig ufeilbarlighet, har i en årrekke sagt omtrent hva paven nå sier. Ingen fred i verden uten fred mellom religionene, og ingen fred mellom religionene uten en felles etikk, er Küngs formel. Å bidra til en slik etikk, er hans prosjekt.

Over til noe annet. Og likevel beslektet? Det er stortingsvalg til høsten. Det var det også høsten 1961. Og redaktør Hallvard Rieber-Mohn skrev på lederplass i St. Olav i september at "vi tar visst neppe feil når vi hevder at svært mange norske katolikker føler seg temmelig hjemløse i norsk politikk."

Erstatter vi "svært mange katolikker" med "mange nordmenn, deriblant adskillige katolikker" (direkte *mange* er vi jo ikke i hjemlig sammenheng, og dertil langt på vei utenlandske, men det er en annen sak), tør vi raskt befinne oss i det Herrens år 2001. Hvor partigrenser og -lojalitet ikke er hva de var, slik sosiologer og statsvitere etterhvert forteller oss - som om vi ikke forlenget visste det selv! Det er jo oss de vet det fra! Man er enig med ett parti i én sak, et annet i en annen og hoppende uenig med begge i en tredje. Og føler seg lett partiløs. Men også - og dypere: På kant med en debatt og et klima ute og hjemme der markeds mekanismer truer menneskeverdet - og der menneskeligheten skyves stadig nedover på stigen.

En slags hjemløshet, altså. Og her kobler vi raskt tilbake til pateren. "Hjemløsheten," skriver Rieber-Mohn, skyldes ikke at katolikkene "savner et 'katolsk parti' tilsvarende dem en finner i en rekke europeiske land. Fordelen ved å konsentrere kristne mennesker i en spesiell partibås er bare unntagelsesvis overbevisende - ofte er den tvert om mer enn tvilsom". Hjemløsheten skyldes snarere at vi katolikker "følger en verdiskala som i bunn og grunn er en helt annen enn den som dominerer i vårt samfunnsnivå. Ut over sine yrkes- og næringsinteresser, som de selvsagt må ha lov til å forsvare, vet katolikker godt at sam-

funnets som individets liv forgiftes av den ensidige og nærsynte kamp for levestandard i en tilværelse uten målsetning. Under den 'praktiske' og 'dagsaktuelle' politikk ligger altså altfor ofte tanker om mennesket og dets bestemmelse som ikke kan være våre. Når den er på sitt aller verste, kan den politiske dragkamp i Norge te seg som rivninger mellom to sorter kross materialisme, uten videre hensyn til hva som foredler og hva som faktisk fornedrer menneskelivet."

Klinger det hjemlig? Igjen over til pateren: "Religion er så lite 'privatsak' at den tvertom er ment som et salt, en surdeig i hele samfunnslivet. Det gjelder også politikken. Det er grunnen til at de kristne heller bør spres - på saltets vis - enn samles i et kar for seg, der saltet risikerer å ligge uvirksomt. De politiske partier trenger alle sammen dette saltet. Kristendommens hender blir lett bundne og hjelpeløse dersom kristne mennesker gjør den til en synlig avgrenset 'sak' i det politiske liv - en sak som belemres og belastes med alle de sneie manøvrer og taktiske kombinasjoner som partipolitikken fører med seg. Men fordelt rundt i politikken, hver i sitt parti, kan nettopp kristne mennesker gjøre sin tro gjeldende, fordi den medfører denne mangelvare i moderne mentalitet: Et samlende grunnsyn og en fast begrunnet verdisans."

Aktuelle tanker også i dag, synes det oss. Og utfordrende. Båret oppe av den underliggende optimisme som ligger i at det som kristen tro og verditenkning kan bidra med i samfunnsdebatt og politikk, ikke er noe sært eller eksklusivt, men har med grunnleggende og gjenkjennelig menneskelighet å gjøre. "Autensiteten i den enkelte kultur og kvaliteten i den etikk den formidler," skriver pave Johannes Paul, "lar seg på sett og vis måle: Målestokken er forholdet til mennesket og evnen til, på alle nivåer, å fremme menneskeverdet."

Mot den bakgrunn: En del å ta fatt på i dagens norske virkelighet. Her trengs adskillig salt! Og rause doser håp.

Men først: God sommer!

UKJ

Dialog mellom kulturene

Som kjent har FN erklært 2001 til internasjonalt år for dialog mellom kulturene. Ikke rart da at pave Johannes Paul II knyttet an til saken i sin nyttårstale, som kun fikk notisplass i St. Olav, men som er verd å trekke frem nå halvveis i året. Dialog mellom kulturene er livsviktig i en verden der etnisk-nasjonale og kulturelle og religiøse spenninger øker og stadig oftere fører til vold; vi merker den også her hjemme. Ekte og uforutinntatt dialog fører til gjensidig respekt og toleranse og til gjenoppdagelse av vår felles menneskelighet og av grunnleggende felles verdier, understreker paven. Vi har sammenfattet hans tekst noe.

3. Jeg ønsker å innby alle dem som tror på Kristus til, sammen med alle mennesker av god vilje, å reflektere over folkenes ulike kulturer og tradisjoner. Dialog mellom kulturene er nødvendig om man vil bidra til en forsonet verden hvor man tillitsfullt kan rette blikket mot fremtiden, og den er avgjørende for freden. Det gleder meg at FN har tatt opp dette emnet og erklært 2001 for "internasjonalt år for dialog mellom kulturene".

Noen enkel løsning på problemet kan jeg dessverre ikke tilby. Det er rett og slett vanskelig å sirkle inn situasjonen fordi den stadig skifter og følgelig unndrar seg enhver skjematisk løsning. Dertil kommer problemet med å forene prinsipper og verdier som nok samstemmer i teorien, men som kan være vanskelige å anvende i en konkret situasjon. I tillegg kommer, på et dypere plan, de etiske utfordringer alle mennesker stilles overfor, mennesker som også er preget av egoisme og begrensninger. Men nettopp derfor er det naturlig at vi sammen ser på denne problematikken. Med denne intensjon og ledet av hva Guds ånd sier til kirkene og til hele menneskeheten, vil jeg, ved dette kritiske punkt i historien, fremsette noen orienterende prinsipper.

Menneskeheten og de ulike kulturer

4. Betrakter man hele menneskehetens historie, undres man over det mangfold som særpreger menneskelig kultur; hver enkelt skiller seg ut ved sin spesielle historie og sine karakteristiske trekk, som gjør hver enkelt til en unik, original og organisk helhet. Kulturen er menneskets særskilte måte å markere seg på. både individuelt og kollektivt. For mennesket ansføres stadig til å "kultivere", dyrke, det naturlig gode og verdifulle (Det 2. Vatikankonsils pastoralkonstitusjon *Kirken i verden av i dag*, 53). Det skjer når mennesket føyer grunnleggende kunnskap på alle livets områder sammen til en stadig mer sublim og systematisk syntese. Man merker det særlig i det sosiale og politiske samfunnslivet, i det som skaper trygghet og økonomisk utvikling, men også gjennom de eksistensielle verdier som kommer til uttrykk i kulturene, særlig de religiøse, verdier som gjør at både den enkeltes liv og samfunnslivet utvikles på ekte menneskelige betingelser.

5. Kulturen kjennetegnes alltid både av stabile, varige elementer og av dynamiske og tilfeldige elementer. Ulikhetene er det som først slår en ved en fremmed kultur: Hver kultur har indivi-

duelle trekk hvor ulike historiske og etniske bestanddeler er smeltet sammen på original og særpreget vis. Den enkelte kulturs egenart avspeiles mer eller mindre varig i de personer som bærer den respektive kulturen. I den stadige dynamikk som råder mellom mennesker, bidrar hver enkelt etter evne og begavelse. Å være menneske innebærer alltid å leve innen en bestemt kultur. Alle mennesker preges av den kultur de vokser opp med og erfarer gjennom familie og utdanning, av det totale miljø de beveger seg i. Det skjer ikke på deterministisk vis, men gjennom en stadig dialektikk mellom omstendighetenes styrke og frihetens dynamikk.

Menneskelig utvikling og kulturell tilhørighet

6. Alle mennesker trenger å være rotfestet i den egne kultur - en allmenn erfaring man ikke skal undervurdere. Å få slå rot i et spesielt "jordsmonn" tidlig i livet, er viktig for å fremme en trygg og balansert utvikling. Til og med Guds sønn fikk, da han ble menneske, en menneskelig familie og et hjemland: Han er for all tid Jesus fra Nasaret, nasaréeren (Mark 10,47). Kjærligheten til ens eget land er en verdi å verne om, men den må aldri få nasjonalistiske og fremmedfiendtlige former (Det 2. Vatikankonsils pastoralkonstitusjon *Kirken i verden av i dag*, 75),

7. På den ene side gjelder det altså å verdsette verdien i ens egen kultur; på den annen side må man være seg bevisst at kulturene, som alt annet menneskelig, har sin begrensning og er historisk betinget. Et effektivt middel mot kulturell isolering er å lære andre kulturer å kjenne, uten forutfattede meninger. Går man bakenfor kulturenes uttrykksformer og i dybden, oppdager man ofte viktige felles elementer, særlig når man ser kulturer og sivilisasjoner i historisk perspektiv. Med blikket rettet mot Kristus, som selv åpenbarte

RWANDA: Kirkene sviktet - nå kommer sektene

I årtier - og i stigende grad siden koloniseringen - har uavhengige kristne kirker og ganske små religiøse fellesskap vært i sterk fremgang i Afrika. Nå synes denne bølgen også å ha nådd Rwanda, hvor flertallet av befolkningen er kristne, hovedsakelig katolikker, mens den andre halvparten tilhører naturreligioner. I den senere tid er det etablert rundt 300 nye religiøse fellesskap i

hovedstaden Kigali. Innenriksminister Jean de Dieu advarer mot voksende "usikkerhet og instabilitet" i landet på grunn av den religiøse oppsplitting sektene representerer.

"Men," skriver det tyske tidsskriftet *Christ in der Gegenwart* (CiG), "man kan også snu på saken. Det grusomme folkmordet i landet i 1994, et folkemord de klassiske store kirkene ikke maktet å forhindre, har bidratt til å skape nettopp det klima av redsel, angst, usikkerhet og skuffelse - også

i forhold til 'tradisjonell' kristendom - som gjør at de nye religiøse grupperingene sprer seg. Det er ingen hjelp i apologetisk motstand og polemikk overfor sektene, det som trengs er kritisk samvittighetsransakelse hos de kristne kirkene som sviktet så grusomt i forhold til rwandisk samfunn og fredspolitik, fordi de satte for lite inn på å overkomme landets arkaiske stammemotsetninger og folkets atavistiske holdning," skriver CiG.

mennesket for menneskene (Det 2. Vatikankonsils pastoralkonstitusjon *Kirken i verden av i dag*, 22), og styrket av en totusenårig historisk erfaring, er kirken overbevist om at det, ut over alt det foranderlige, finnes mye som ikke endrer seg (Det 2. Vatikankonsils pastoralkonstitusjon *Kirken i verden av i dag*, 10). Denne kontinuiteten hviler i siste instans på Guds plan for menneskeheten.

Kulturforskjeller må settes i et bredere perspektiv som ser menneskeslekten som en enhet, først da kan man fatte den dype betydning som ligger i forskjellene. Bare ut fra et overblikk over både likheter og forskjeller kan man virkelig forstå og tolke hele sannheten om hver enkelt menneskelig kultur (Johannes Paul II, tale til UNESCO, 2. juni 19680, 6).

Kulturelle ulikheter og gjensidig respekt

8. Opp gjennom historien har kulturelle forskjeller ofte ført til manglende forståelse mellom folkene og vært årsak til konflikter og krig. Og i dag ser vi dessverre hvordan visse kulturer polemiserer mot hverandre i ulike deler av verden - et foruroligende fenomen som på lengre sikt kan føre til ødeleggende konfrontasjoner. Mange etniske og kulturelle minoriteter sliter hårdt fordi de lever i en majoritetskultur med fiendtlig og rasistisk innstilling.

Mot denne bakgrunn må alle mennesker av god vilje søke en etisk grunnholdning som kan uttrykke en felles kulturell erfaring. Ikke bare kulturene, men også menneskene som skapte dem, er merket av "det ondes mysterium", av at "lovløsheten er virksom som en hemmelighet" (jfr. 2 Thess 2,7), og de trenger følgelig å renses og frigjøres. Autentisiteten i hver enkelt kultur og kvaliteten i den etikk den formidler, d.v.s. tilforlateligheten i dens moralske holdninger, lar seg på sett og vis måle:

Målestokken er forholdet til mennesket og evnen til, på alle nivåer og områder, å fremme menneskets verdighet.

9. Den form for radikalisering som gjør den kulturelle identitet nærmest immun mot positiv innflytelse, er urovekkende. Men minst like foruroligende er den tvangsmessige nivelleringen av kulturen som kjennemerker den vestlige verdens kulturmodeller, løsnerevnet som de er fra den kristne bakgrunn og ofte inspirert av et sekularisert livssyn, praktisk ateisme og radikal individualisme. Det dreier seg om et fenomen av enorme dimensjoner, understøttet av massemediekampanjer som setter alt inn på å formidle en livsstil og sosiale og økonomiske "modeller" samt en virkelighetsoppfatning som underminerer verdifulle kulturer og sivilisasjoner. Den vestlige verdens modell fengsler og forleder ved sin utpreget vitenskapelige og tekniske karakter, men dessverre fremviser den en økende åndelig og moralsk utarming: En kulturmodell preget av den skjebnesvangre ambisjon å ville gjøre godt mot menneskene ved å avskaffe Gud, det høyeste gode. Men som Det 2. Vatikankonsil sier: "Uten Skaperen synker skapelsen ned i intet (Det 2. Vatikankonsils pastoralkonstitusjon, *Kirken i verden av idag*, 36). En kultur som ikke lenger regner med Gud, mister sin sjel, går vill og blir en dødens kultur. Det tyvende århundres tragiske erfaringer vitner om dette, og i dag ser vi at nihilismen brer seg på viktige områder i den vestlige verden.

Dialog mellom kulturene

10. Enkeltindividet modnes gjennom å forholde seg til andre mennesker og ved helhjertet å åpne seg for andre. Dette gjelder også for kulturene. De er skapt av mennesker og står i menneskenes tjeneste; de skal fullendes gjennom dialog og fellesskap basert på menneskeslektens opphavelige og fun-

damentale enhet, slik den fremgikk av Guds hender: "Han har skapt hele menneskeslekten av ett eneste menneske" (Apg. 17,26).

I dette perspektiv fremstår dialog mellom kulturene som et iboende behov både i menneskenaturen og i kulturen. Dialogen garanterer kulturens særpreg som et historisk og kreativt uttrykk for menneskefamiliens opprinnelige enhet, og den holder gjensidig forståelse og fellesskap i live. Begrepet fellesskap, et begrep som har sin kilde i den kristne åpenbaring og sitt høyeste forbilde i den treenige Gud (jfr. Joh 17,11 og 21), innebærer aldri uniform ensretting eller påtvungen utradering eller assimilasjon. Det er snarere et uttrykk for streben mot variasjon i mangfold - et tegn på rikdom og en garanti for utvikling.

Dialog fører til at man erkjenner rikdommen i mangfoldet; den får mennesker til å søke samarbeid i tråd med den menneskelige families opprinnelige kall til enhet. Dialog er et edelt redskap til å virkeliggjøre kjærlighetens og fredens sivilisasjon, et ideal min ærede forgjenger pave Paul VI pekte på; et ideal til inspirasjon for vår tids kulturelle, sosiale, politiske og økonomiske liv. Ved begynnelsen av det tredje årtusen er det absolutt påkrevet å minne om dialogens vei og det håp den innebærer for en verden hjemsoekt av konflikter og vold, en verden som ofte blir motløs og ikke øyner tegn på håp og fred.

Global kommunikasjon - muligheter og farer

11. Den innflytelse moderne informasjonsteknologi har på menneskers og folkeslags liv, gjør dialog mellom kulturene særskilt påkrevet. Vi befinner oss i den globale kommunikasjons tidsalder hvor samfunnet formes av nye kulturmodeller, som til dels representerer et brudd med fortiden. I prinsippet er adekvat og stadig aktuell informa-

Ingen plikt å like noen!

"Fremmedfrykten er en naturlig følelse, men det er en del natur vi bør undertrykke!" sier forfatteren - og humoristen - Odd Børretzen i bladet "Tankekors", medlemsblad for Norges Røde Kors. "Finner vi naturlige ting i oss selv, som vi ikke liker eller vil vedkjenne oss, må vi gjøre noe med det. Menneskene er tross alt talende og tenkende - i motsetning til andre dyr.

Min bestemor i Vest-Agder var livende redd for fremmede folk, folk med annen

hudfarge, ja til og med stavangerfolk var hun redd. Men jeg kan forsikre om at hun var et godt menneske, fremmedangsten var naturlig for henne."

"Det er ingen plikt å like noen, men vi plikter å oppføre oss skikkelig og anstendig!" understreker Børretzen. I en årrekke har han skrevet antirasistiske tekster, og han sier han er takknemlig "hvis min smule kjendiseri kan brukes til noe skikkelig".

Kristne i Bhutan: Hvordan holder de ut?

"Religionsfrihet eksisterer ikke lenger. I enkelte byer er det umulig for kristne å komme sammen. De opplever forbigåelser på arbeidsplassen og usaklige oppsigelser, utvisning fra landet forekommer også." Slik beskriver Vatikanets nyhetbyrå "Fides" forholdene for de ca. 65.000 kristne i kongedømmet Bhutan. Det store flertall av landets ca. 1.6 millioner innbyggere tilhører den tibetansk-buddhistiske trosretning.

6

sjon tilgjengelig praktisk takt overalt i verden.

Fri flyt av ord og bilder på globalt nivå endrer ikke bare kontakten mellom folkeslagene i politisk og økonomisk henseende. Også vårt verdensbilde endres - et fenomen som byr på hittil uanede muligheter, men som også har negative og foruroligende sider. Det faktum at et begrenset antall land har monopol på den kulturelle "industrien" og sprer sine "produkter" til et stadig voksende publikum verden over, kan bli en kraftig erosjonsfaktor, som fører til at spesifikke kulturelle "arter" forsvinner. Disse "produktene" inneholder og formidler verdisystemer som kan føre til åndelig utarming og identitetstap hos mottakerne.

Migrasjon - en utfordring

12. Migrasjon er et mangesidig og problematisk samfunnsfenomen i vår tid, og her er dialog spesielt viktig. Forflytning av et stort antall mennesker fra en del av planeten til en annen er en dramatisk odysse, som har ført til at tradisjoner og skikk og bruk blandes, med betydelig virkning for både utvandrer- og innvanderland. Måten migrantene tas imot på, og hvordan de integreres i sine nye miljøer, er en målestokk for hvordan dialogen mellom kulturene fungerer.

Spørsmålet om kulturell integrasjon er et hett tema, men det er vanskelig å formulere et detaljert regelverk som garanterer rettigheter og plikter både for immigrantene og for mottagerlandene. I historiens løp har migrasjonsprosesser foregått på ulike måter og med ulike resultater. Mange sivilisasjoner har opplevd betydelig berikelse gjennom innvandring. I andre tilfeller har de kulturelle forskjellene mellom innvandrere og mottakerland ikke kunnet integreres, men likevel har man, ved gjensidig aktelse og toleranse, maktet å leve sammen. Dessverre fore-

kommer det også at vanskelighetene ikke løses, og at spenninger fører til konflikter.

13. Det finnes ingen enkle løsninger på et så komplisert problem, men det finnes grunnleggende etiske prinsipper å holde seg til. Først og fremst: Innvandrere må alltid behandles med den samme respekt som tilkommer ethvert menneske, et prinsipp det ikke er lov å sette til side. Innvandrere må møtes med den respekt alle mennesker, og særlig de trengende, har krav på, og respekten må knyttes opp mot forhåpningene om et verdig og fredelig liv både for den opprinnelige befolkningen og for dem som er kommet utenfra. Innvanderernes kulturelle krav må respekteres og aksepteres i den grad de ikke strider mot naturretten, mot allmenne etiske verdier eller mot grunnleggende menneskerettigheter.

Respekt for kulturer og regioners særskilte kulturelle profil

14. Vanskeligere er det imidlertid å fastslå grensen for immigrantenes rettigheter til offentlig anerkjennelse av særskilte kulturelle uttrykksformer som vanskelig kan forenes med sed og skikk hos flertallet av borgerne. Å løse slike problemer, krever, innen rammen av prinsipiell åpenhet, en realistisk vurdering av hva som tjener det felles gode i den spesielle historiske situasjon og under de rådende territoriale og sosiale forhold.

På den annen side må man ikke undervurdere kapasiteten i de verdier som særpreger kulturen i et bestemt område; det gjelder særlig evnen til å skape harmoniske oppvekstvilkår. En farbar vei ville være å garantere en viss "kulturell balanse" i forhold til den fremherskende kultur i hvert område, slik at det skapes kulturell likevekt. Denne balansen, som også er åpen for minoriteter, og som rommer respekt for deres grunnleggende rett til å bevare og

utvikle sin kulturelle egenart, burde også tillate at en spesiell kulturell profil bevares, d.v.s. at den grunnleggende arv som generelt assosieres med nasjon og fedrelandsfølelser, bevares i språk, tradisjoner og verdier.

15. Slik likevekt oppnås selvsagt ikke ved juridiske midler alene: Uten etisk forankring i befolkningen har de ingen virkning. Dessuten: Når en kultur endres, kan slike "balansetiltak" føre til at mangt som tidligere var levende uttrykk for folket og landet, kun blir en museal arv eller et dødt monument.

En virkelig levende kultur har i grunnen intet å frykte. På den annen side: Ingen lov kan holde liv i en kultur, om den skulle dø i folkets hjerte. Dialogen mellom kulturene må aldri hindre noen i å fremby for andre de verdier man selv tror på, forutsatt at man respekterer personens frihet og samvittighet. "Sannheten kan bare leve ved egen kraft, som mykt og samtidig sterkt gjennomtrenger ånden" (Det 2. Vatikanens deklarasjon *Om religionsfriheten*, 1).

Felles verdier

16. Dialogen mellom kulturene er det fremste middel til å bygge en kjærlighetens sivilisasjon. Dialog bygger på den innsikt at det finnes verdier som er felles for alle kulturer nettopp fordi de er rotfestet i den menneskelige persons natur. I disse verdiene får det genuint menneskelige sitt sanneste og mest autentiske uttrykk. Man kan legge ideologiske forbehold og partisk egoisme bak seg og i stedet utvikle bevisstheten om disse felles verdiene og fremme dem: Frembringe et kulturelt jordsmonn hvor konstruktiv dialog kan utvikles. I denne prosessen kan og må de ulike religionene delta.

Erfaringene fra mine mange møter med representanter for andre religioner, særlig møtene i Assisi i 1986 og i Roma i 1999, har styrket min tillit til at gjenski-

Den lille kristne minoriteten i denne Himalaya-staten mellom India og Kina utsettes i dag i stigende grad for systematiske trusler, og de oppfordres til å avsverge sin kristne tro. I Bhutan antar den angivelig så tolerante og fredelige buddhismen umenneskelige former. Menneskerettigheter som menings- og religionsfrihet eksisterer ikke lenger, og flere geistlige er blitt fengslet.

Kamp mot egen livsstil?

"Kompliserte saker skriker ofte etter enkle løsninger. Derfor er det noen unge som trekker buksene ned og maler 'We hate Bush' på akterspeilene, som så rettes mot villige kameraer. Men lar globaliseringen seg stanse av dette?" spør utenriksredaktør Bjarte Botnen i *Vårt Land*. Og konstaterer at "ingen har så store fordeler av markeds-kreftenes resultater som ungdommen. De reiser billig over hele kloden takket være

konkurranse i luften, og via internettkaféene og mobiltelefonene kan de daglig ha kontakt med mor og far. Snacksy små telefoner er tilgjengelige for alle på grunn av tøff konkurranse mellom store konsern som skaffer seg flittig og billig arbeidskraft rundt om på kloden. Fra de samme kilder kommer ungdommens musikkanlegg, deres klær og mye annet utstyr. Kamp mot globalisering blir en kamp mot egen livsstil og tilværelse," skriver Botnen.

dig åpenhet oss imellom tjener fredens sak og hele den menneskelige families vel.

Verdien av solidaritet

17. På bakgrunn av den økende ulikheten i verden, er ekte solidaritet den første verdi som må innprentes overalt. Alle samfunn bygger på grunnleggende relasjoner mennesker imellom, relasjoner som utvides til stadig større sirkler: Fra familien til andre samfunnsmessige grupperinger som formidler verdier, til hele det sivile samfunn og det nasjonale fellesskap. Statene på sin side er henvisst til å forholde seg til hverandre. Denne verdensomspennende gjensidige avhengigheten letter forståelsen for menneskefamiliens skjebnefellesskap, og gjør at tenkende mennesker får økende aktelse for den dyd solidariteten utgjør.

Denne tiltagende avhengigheten har gjort at mange ulikheter er kommet frem i lyset: Kløften mellom de rike og de fattige landene; sosiale skiller innen de enkelte land mellom dem som lever i overflod, og dem som ser sin verdighet krenket fordi de savner selv det nødvendige; misbruk av naturressursene og den tiltagende ødeleggelsen av miljøet. I visse tilfeller har ulikheter og misforhold økt, og noen av de fattigste landene befinner seg i dag i irreversibel nedgang (Johannes Paul II i sosialencyklikaen *Menneskets velferd*, 58).

Verdien av fred

18. Solidaritetens kultur er nært forbundet med den verdi som heter fred, og fred er det fremste mål for alle samfunn og for alt samkvem, nasjonalt og internasjonalt. Veien til bedre forståelse mellom folkene byr på mange utfordringer, som verden må ta stilling til: Alle mennesker står overfor en avgjørelse de ikke kan avvise.

Det faktum at begrensningen av atomvåpen trues, og at våpenproduk-

sjonen øker, gjør at en kampens og konfliktens kultur brer seg, ikke bare statene imellom, men også gjennom paramilitære grupper og terroristorganisasjoner.

Verden lider under følgene av tidligere og pågående kriger og av den grusomme bruken av landminer. Dertil kommer de kjemiske våpen, en giftig frukt av dagens tekniske og vitenskapelige kunnskap. Og hva skal man si om den stadige risiko for konflikter mellom nasjonene, om risikoen for borgerkrig og om den omsegripende volden som nasjonale regjeringer nærmest står avmektige overfor?

Overfor slike trusler må alle mennesker føle moralsk plikt til i tide å treffe konkrete avgjørelser som gagnar fredens sak og forståelsen mellom mennesker.

Livets verdi

19. Ekte og gjensidig respektfull dialog mellom kulturene må også omfatte vern om verdien av livet selv. Menneskelig liv må aldri ses som et objekt man

---

*Dialog
mellom kulturene
er det fremste middel
til å bygge
kjærlighetens sivilisasjon.*

---

kan forføye over etter for godt befinnende: Livet er den helligste og mest ukrenkelige virkelighet på denne verdens scene. Mangler beskyttelsen av dette mest grunnleggende gode, blir fred umulig. Vår tid har sett mange lysende eksempler på høyaktelse og hengivenhet i livets tjeneste. Men vi ser også at hundretalls millioner mennesker utleveres til en smertelig og brutal skjebne: En tragisk dødsspiral som omfatter mord, selvmord, abort, eutana-

si, psykologisk tortur, vilkårlig tvang og fengsling, bruk av dødsstraff, deportasjoner, slaveri, prostitusjon og handel med kvinner og barn. Listen kan forlenges med uansvarlig bruk av genteknologi som kloning og bruk av menneskelige embryoer i forskningsøyemed, en bruk som rettferdiggjøres under dekke av å skulle fremme frihet, kulturell fremgang og menneskelig utvikling. En sivilisasjon tuftet på kjærlighet og fred må gå imot disse menneske-uverdige eksperimentene.

Livets verdi

20. For å bygge kjærlighetens sivilisasjon, må dialogen mellom kulturene overvinne etnosentrisk egoisme og forene aktelse for egen identitet med forståelse for den annen part og respekt for mangfold. Grunnleggende her er oppfostring og utdanning som formidler kunnskap om egne røtter, men som også gir referansepunkter og definerer tilhørighet ut over dette. Det må legges vekt på respekt for andre kulturer. Blikket må rettes ut over egen umiddelbar erfaring, forskjeller må godtas: Da ser man rikdommen og verdiene i andre kulturer.

Den kunnskap om andre kulturer som erverves gjennom tilbørlig kritisk sinnelag og innen en fast etisk ramme, fører til større kunnskap om verdier og grenser i ens egen kulturelle verden, og avslører samtidig at det finnes en arv som er felles for hele menneskeslekten. I dette perspektiv har oppfostring og undervisning en særskilt funksjon i oppbyggingen av en solidarisk og fredelig verden. Undervisning kan bidra til å fremme en integrert humanisme som er åpen for etiske og religiøse dimensjoner, og som verdsetter forståelse og de åndelige verdier i andre kulturer.

Tilgivelse og forsoning

21. Under det store 2000-årsjubileet for Jesu fødsel opplevde kirken spesielt

Krigersk terminologi i norsk misjonsarbeid

"En god del av misjonens språkbruk er hengt opp i veldig militante forestillinger," sier Notto Thelle, selv tidligere misjonær, nå professor i misjonsvitenskap ved universitetet i Oslo. - Det er tale om "fronter", om "kristendommens seier", - en skal "vinne verden". Thelle understreker at hos Jesus finner man ikke slik krigersk terminologi, Jesus snakker om å "så" og "høste". Det er noe helt annet.

"Jeg tror ikke så mange orker den veldig enkle, militante språkbruken," sier Thelle. Som selv sitter i representantskapet for Areopagos, stiftelsen som tidligere bar navnet "Den Norske Kristne Buddhistmisjon". Men han tilføyer at man ser en god del mer av det i amerikansk-inspirert karismatisk "korstogsvirksomhet". Der snakker man om å "vinne Afrika for Kristus", som om ikke Afrika er et mer kristent kontinent enn USA!

VÅRT LAND

Pornografi - eller personvern?

"Hvorfor tales og skrives det så lite om pornografi i våre kristne menigheter, organisasjoner og kirkelige organer?" spør Peterstiftelsens leder, Joachim F. Grün. I en artikkel i "Over Alt - tidsskrift for bønn, meditasjon og Kristus-mystikk" om "Porno, tabu og åndelighet" hevder Grün at kamp mot pornografien, som gjør oss alle til kikere, er en del av samfunnets personvern.

8

intens hvilken kraft som ligger i oppfordringen til forsoning, en oppfordring av avgjørende betydning også for all etisk dialog mellom kulturene, en dialog som ofte er vanskelig, belastet som den er med tragiske levninger etter krig, konflikter, vold og alt det som lever videre i menneskenes minne. Tilgivelse og forsoning er veien som fører til bedre kommunikasjon. En desillusjonert realisme vil hevde at den veien er utopisk og naiv; det kristne syn er at bare den veien fører til målet, som er fred.

Den troendes blick hviler på det synlige bilde av den korsfestede: "Far, tilgi dem, for de vet ikke hva de gjør!" (Luk 23,24). Når røveren på den korsfestedes høyre side hører den døende frelser, åpner han seg for omvendelsens nåde og får ta imot budskapet om tilgivelse og løftet om salighet. Kristi eksempel viser oss at de mange murer som stenger for kommunikasjon og dialog mennesker imellom, faktisk er revet ned. Synet av den korsfestede gir oss tillit til at tilgivelse og forsoning kan bli noe normalt innen enhver kultur, en konkret mulighet til å bygge fred og fremtid for menneskeheten.

I forbindelse med den viktige erfaringen fra samvittighetsransakelsen under jubelåret, vil jeg rette en spesiell appell til de kristne om å være vitner og budbærere om forsoning og tilgivelse, være ivrige i bønn til fredens Gud og derved arbeide for at Jesaias' lysende profeti utvides til å gjelde alle jordens folk: "Den dagen skal det være en jevn storvei fra Egypt til Assyria. Assyriene skal komme til Egypt, og egypterne til Assyria - og sammen skal de tjene Herren. På den tid skal Israel - som den tredje sammen med Egypt og Assyria - være en velsignelse midt på jorden. Herren, Allhærs Gud, skal velsigne dem og si:

Velsignet være Egypt, mitt folk,
Assyria, et verk av min hånd,
og Israel, min eiendom!

Pave Johannes Paul i Ukraina:

Pilegrim i kirkelig minefelt

Den 23. juni la pilegrimen og brobyggeren pave Johannes Paul II ut på sin hittil mest omstridte ferd: til Ukraina. Et land med kun ti års erfaring som fri nasjon, et land hvor president og regjering vakler, og hvor det religiøse landskapet er et kirkelige minefelt med tre rivaliserende ortodokse kirker med varierende grad av anstrengt forhold til de to katolske kirker tilknyttet Roma: den gresk-katolske (4.5 millioner medlemmer) og den romersk-katolske (ca. 870.000).

Ukraina - navnet knytter an til det slaviske ord for grenseland - ligger midt på en av Europas store kulturelle delelinjer: den mellom det ortodokse øst og det katolsk/protestantiske vest. Kristen tro har lange aner her: Prins Vladimirs dåp sammen med sitt folk i Kiev i 988 knyttet bånd til Konstantinopel og la grunnen for det senere Russland; det store øst-vest-skismaet i 1054 beseglet båndene til Konstantinopel og bruddet med Roma; senere førte verdslig og kirkelig politikk til at deler av den ortodokse kirke ble "unert" (les: tvangsinnlemmet) i den romersk-katolske kirke. Denne unerte kirke, som de russiske tsarer etterhvert nærmest utraderte på russisk mark, overlevde i det vestlige Ukraina og er bakgrunnen for dagens gresk-katolske kirke. Stalin oppløste den i 1942, sendte hierarkiet til Gulag, forfulgte fotfolket på det groveste og lot russisk-ortodokse menigheter overta kirkene. Alle kirker led under sovjettiden, men de gresk-katolske var utvilsomt verst ute. Etter kommunismens fall vedtok regjeringen tilbakeføring av kirkene. Det ble opptakten til bitter strid og endog håndgripeligheter mellom de ortodokse og gresk-katolikene, som raskt kom til overflaten i stort antall. Mange av dem hadde over-

levd i de ortodokse menighetene, nå tonet de flagg. På kort tid mistet den ortodokse kirke hundrevis av menigheter, og den katolske kirke ble anklaget for å stjele hjorden og for proselyttisme.

Reetableringen av den gresk-katolske kirke samt dannelsen av to ortodokse "utbryterkirker" uavhengige av Moskva-patriarkatet - den største av dem ledet av metropolit Filaret - reduserte det russisk-ortodokse nærvær i Ukraina og skapte stor bekymring og irritasjon hos Moskva-patriarkatet.

"Gjennom hele perioden med kommuniststyre var Ukraina den del av Sovjetunionen der det kirkelige engasjementet holdt seg sterkest. I dag har landet flere åpne kirker enn i hele Russland sammenlagt," skrev Gunnell Vallquist i St. Olav i 1992. Og fremdeles er Ukraina russisk-ortodoks kjerneland - sett fra Moskva. Spørreundersøkelser viser at ca. halvparten av befolkningen ikke bekjenner seg til noen kirke. Offisielt sogner ca. 55 % av ukrainerne til de tre ortodokse kirkene, men styrkeforholdet mellom dem er noe usikkert. Meningsmålinger antyder flertall for det utbryterske Kiev-patriarkatet under Filaret. Derfor: Kontakt med de to "autokefale" kirkene vil bli oppfattet

“Frimodig skulle vi kjempe mot en virksomhet som knuser menneskeverdet blant tusener, ikke minst blant kvinner,” skriver Grün. “Men som all kristen kamp, må den være preget av ydmykhet og barmhjertighet. La oss være barmhjertige med dem som er bundet! Og la oss frimodig både sette og bevare grenser!”

Døden - en privatsak?

Dødens plass i et samfunn sier mye om hvilket menneskesyn som råder, skriver teologen Marianne Bjelland Kratzow i Nytt Norsk Kirkeblad. Vår død har blitt mer og mer en privatsak, særlig for de pårørende.

“Vi sier ‘bare ring hvis det er noe!’ frem

for å stille oss på rekke som gråtekoner. Vi forventer at folk skal ‘komme over det’ som om det var en sykdom.

Hva slags kjærlighet er det? Hva er det som gjør at vi ofte får det så travelt med å komme oss videre hver gang døden berører oss?” spør Marianne Bjelland Kratzow.

som pavelig anerkjennelse av utbryterne og vil virke ødeleggende på forholdet mellom Roma og oss, advarte Kievs russisk-ortodokse metropolit, Valdimir, da det gikk mot pavebesøk. Avlys besøket, sa Moskva-patriark Alexis II.

“Det russisk-ortodokse hierarki er så avgjort imot et pavebesøk, men jeg tviler på om folket er så imot,” sa Lubomyr Husar, nyslått kardinal og overhode for Ukrainas gresk-katolske kirke, noen uker før pavebesøket. “Spørreundersøkelser viser at mange gjerne se paven, om ikke av annen grunn så av pur nysgjerrighet.” En siste ortodoks engstelse: Den polske pave skærer gjerne relativt høyt i slaviske land, også der religionen skiller - som i Bulgaria i 1998.

En flokete bakgrunn for et pavebesøk hvor hensikten, slik Roma stadig har understreket, ikke er å stjele sjeler, men å styrke den egne, hardt prøvede flokk. Og vitne om håpet. Det kan trenge i et samfunn som har opplevd overdose av det tyvende århundres vold: Hungersnøden under Stalins tvangskollektivisering kostet seks millioner ukrainere livet; fem millioner døde under annen verdenskrig; Stalins opprydningsaksjoner etter krigen sendte omtrent hver tiende ukrainer til Sibir. Et samfunn hvor den nyvunne friheten har vært rått utnyttet av de få til tap for de mange: Levestandarden har sunket sterkt de siste ti år, og forfallent næringsliv og økonomisk uføre har gjort at folketallet er sunket med to millioner de siste fem år. “Hvis denne gamle mannen kan formidle til Oksana og Ivan i Lviv og i Kiev at livet ditt har mening og verdi - da vil Ukraina takke ham for det,” sa rektor for Lvivs teologiske akademi, historikeren Borys Gudziak, til tysk presse før pavebesøket.

Fra skuffelse til millionoppslutning

Den 23. juni landet paveflyet i Kiev. Noe skuffende oppslutning om arrangementene i begynnelsen, både ut fra

lokale og vatikanske forventninger: 100.000 mot håp om mer enn det tredobbelte i Kiev søndag den 24. Gledelig da med jevnt over forholdsvis mange unge mennesker, men skuffende sparsomt med ortodokse ja takk til innbydelsen. Noe skyldtes nok uvennlig vær, noe kanskje de svært strenge sikkerhetstiltakene samt det faktum at denne første romerske pavemesse i Kievs lange kristne historie var lagt til et friområde godt utenfor byen. Men her var flagg og faner fra Belarus og Russland, fra Moldavia, Polen og Litauen. Noen var virkelig langveisfarende: fra de sentralasiatiske republikkene Kasakstan og Usbekistan.

En velopplagt Johannes Paul minnet om Kievs betydning som stedet der kristentroen først slo rot i Europas østligste områder. Her som i Grekenland nys understreket han enheten før skismaet i 1054 og talte om forsoning og om sin visjon om en vei tilbake til den opprinnelige “enhet, hvor de ulike tradisjoner ikke er til hinder for kirkens enhet i tro og liv”. Sparsom oppslutning affiserte ikke en glad pave: Lenge har han drømt om å komme til Ukraina - nå er han her, endelig! forklarte presetsalsmann Navarro-Valls.

Oppslutningen tok seg opp da paven beveget seg inn på de gresk-katolskdominerte områdene i vest: Én million møtte til avslutningsmessen i Lviv, som tidligere tilhørte Polen. Tusenvis av polakker hadde tatt turen østover. Dagen før var 300.000 samlet til saligkåring av 27 martyrer fra den gresk-katolske kirke og én fra den rutenske kirke, en selvstendig gresk-katolsk kirke. Alle led martyrdøden under kommunistregimet, flere på særdeles grusom vis, som pater Roman Lysenko, som ble murt inn i veggen i fengselet i Lviv.

Positive ord etter pavebesøket fra muslimsk og jødisk hold. “Vi er kommet et stykke fremover mot gjensidig

forståelse i vårt land, mot videre utvikling og forståelse mellom de ulike religioner,” mente Vladimir Matvejev, redaktør for en progressiv jødisk publikasjon. Håp eller nøktern vurdering? Vi får se. Det hører med at øverste rabbiner for Kievs og Ukrainas progressive jøder var med i forberedelseskomiteén til pavebesøket.

Ingen signaler fra ortodoks hold om at gjesten fra Roma hadde mildnet hjertene da han straks ved begynnelsen av besøket ba sine ortodokse medkristne om tilgivelse for fortidens katolske feil og mistak. En enkelt erklæring forsoner ikke århundrers splittelse, sa patriark Alexis i Moskva: Pavebesøket har ikke bidratt til forsoning, men snarere gjort kløften mellom konfesjonene dypere. Lite håp, altså, om oppfyllelse av et hett paveønske: Møte med Alexis i Moskva. Kardinal Husar ser mer optimistisk på saken og mener de “økumeniske pave-reiser” de siste tre årene, til Romania, Georgia, Grekenland, Syria og nå Ukraina, har endret klimaet og gjort en pavereise til Moskva mer sannsynlig.

For tidlig for bastante konklusjoner om besøkets betydning - i skrivende stund er pave Johannes Paul knapt landet i Roma! Muligens er Vårt Lands Jarle Kallestad inne på noe når han antyder at pavens Ukraina-iver og en noe mangelfull katolsk følsomhet overfor ortodokse betenkeligheter og engstelser, ikke alle ubegrunnet, kan ha kostet Johannes Paul II en Moskva-reise. Skjønt: Hvem vet? For fjorten års tid siden var sovjetregimets undergang - enn si dets raske sådanne! - nærmest utenkelig. Fremtiden, minnet en optimistisk kardinal Husar om da pavebesøket lakk mot slutten, kan romme slikt som ingen har våget å drømme om! Og kanskje har en og annen Oksana i Kiev og Ivan i Lviv allerede fattet nytt mot etter møtet med den gamle mannen fra Roma og et meget eldre budskap. UKJ

10 Franz König - en karl för sin hatt

Katolska biskopar går i pension när de fyller 75. Det gäller även kardinaler. Vid påveval är de valberättigade och valbara tills de blir 80. En som vid 95 alltjämt är vid full vigör, i varje fall mentalt och intellektuellt, är *Franz König*, som i trettio år var Wiens ärkebiskop. Han var en av "de stora" kardinalerna vid Andra Vatikan-konciliet, väl den siste ännu levande av dem. Han är av allt att döma oavslåttlig verksam, ständigt efterfrågad som föreläsare, predikant och talare vid skiftande högtidliga tillfällen.

Helt nyligen utkom en trehundra-sidig bok med titeln "*Franz Kardinal König: Unterwegs mit den Menschen. Vom Wissen zum Glauben*".

Det låter som en resumé över ett livsverk. Men kapitlen är daterade, och alla har tillkommit efter nitti-årsdagen. De utgör ett vitt spektrum av ämnen: demokrati och mänskliga rättigheter, konst och kultur, medicinsk och ekonomisk etik, ekumenik och kyrkoreform, judar och kristna, religion och kyrka i dagens samhälle, frågor om livets mening, om lidande och död.

Franz Königs kompetens spänner alltså över vidsträcka områden. I unga år studerade han vid de mest prestigefyllda av Roms universitet: Gregoriana och Bibelinstitutet. Som forskare specialiserade han sig på Gamla Testamentet parallellt med de främreorientaliska religionerna, särskilt den persiska, erövrade filosofie och efter några år även teologie doktorsgrad samt utgav flera religionsvetenskapliga verk.. Som ärkebiskop i Wien kom han i omedelbar kontakt med viktiga politiska frågor och etablerade de första ekumeniska kontakterna mellan Rom och kyrkorna bakom järn-

ridån. Han blev ordförande i det efter konciliet inrättade romerska sekretariatet för dialog med icke-troende Hans främsta uppgift som biskop var emellertid pastoral: kontakten med människor ur alla miljöer och av alla slag, och de problem människan ställs inför i dagens samhälle.

Boken inleds med en brett upplagd studie, tillkommen i samband med Österrikes ordförandeskap i EU 1998: "Europa söker sin väg". König målar upp en bred historisk fresk av Europas framväxt ur det sammanfallande romarriket och den gradvisa utvecklingen av en gemensam kristen kultur med skolor och universitet, konst och diktning, som faktiskt i stort sett förblev bestående ända in på nittonhundratalet. Dess gemensamma grundvärderingar hade hållit stånd trots den kyrkliga schismen mellan öst och väst 1054 och västkyrkans splittring på femtonhundratalet, trots franska revolutionen och efterföljande religionsfientliga idéströmningar.

I och med första världskriget upphörde detta Europa att varale-dande i världspolitiken. Det förlorade sin prestige och folk förlorade sin framstegstro. I Jalta 1945 delades Europa, järnridån föll och. Hotade att bli en andlig skiljemur mellan två för varandra främmande världar. Trettio år senare yttrade den belgiske utrikesministern Tindemans: "I fyra hundra år talade Europa i hela världens namn — nu tiger Europa." Menade han därmed, frågar sig König, att Europas historia nu har nått sitt slut?

I själva verket hade Europaidén aldrig dött. Det var i en kombination av ekonomiska motiv och kristen livsåskådning som Robert Schuman, Konrad Adenauer och Alcide de Gasperi började ett samarbete som skulle utveckla sig vidare till EG. 1990 följde "kommunismens ljudlösa sammanbrott", muren föll och i Ryssland återuppstod den ortodoxa kyrkan nästan som i ett trollslag; plötsligt stod hundratals kloster där igen och staten skyndade att ingå förbund med kyrkan. För

Bibelprisen 2001

For sitt mangeårige virke med å formidle bibelhistorie som syngespill, er Ivar Skippervold tildelt Bibelprisen 2001. Prisen består i et eksemplar av praktutgaven Olavsbibelen og et innrammet blad av Christian IVs bibel fra 1633.

Skippervold har vist et brennende enga-

sjement for å formidle Bibelens tekster til nye generasjoner, gjennom nye former, skriver Det Norske Bibelselskap i sin begrunnelse. "Hans 18 syngespill med utgangspunkt i personer og hendelser i Bibelen har skapt et stort engasjement for Bibelen, både blant barn, unge og voksne."

Norge mangler mot

Generalsekretær Petter Eide i Amnesty International Norge kritiserer norske myndigheter for ikke å støtte krefter i USA som arbeider mot dødsstraff. "Vi har flere ganger oppfordret norske myndigheter til å gi politisk og økonomisk støtte til organisasjoner i USA som jobber mot dødsstraff, for eksempel ved å yte støtte til fri retts hjelp." Eide mener norske myndigheter mangler mot i denne saken: Det er tradisjon i Norge for ikke å kritisere USA. VÅRT LAND

sin demokratiske återuppbyggnad väntade sig Ryssland stöd och hjälp från väst, men det hoppet övergick i besvikelse. Både öst och väst har mycket att gottgöra, här finns och har alltid funnits motsättningar, men båda strävar i riktning mot varandra, av så många skäl.

Europa växer samman under mycken möda och mycket gnissel. I växtprocessen finns kyrkan med. Den tid är — lyckligtvis — sedan länge förbi, då kyrkan ville diktera staternas liv och handlande. Det är inte hennes sak, och när kardinal König talar om politik och sociallära gör han det inte som en som har eller vill ha makt, men i förvissningen att den kristna kyrkan hör med i uppbyggnaden av ett fredligt och rättvist Europa, av en god värld.

Som iakttagare frapperas man av hur mycket katolska biskopar i Europa engagerar sig i den pågående utvecklingen med särskild betoning av solidaritet, rättvisa och människovärde. Flyttar man blicken till Sverige kan man undra över det ringa deltagandet från Svenska kyrkans sida i det europeiska byggnadsprojektet. Nog har väl också den en del att komma med?

Ett ständigt återkommande tema i boken är frågan om meningen med livet, die Sinnfrage, förvisso central i alla tider, men särskilt i tider av "paradigmskifte", som vår. König hänvisar, bland annat i ett tal till en psykiatikerkongress, till betydelsen av dialog mellan olika men likställda kategorier av sökande, troende och icke-troende, kristna och icke-kristna. Gemensamma humanistiska värderingar bildar grund för sådan dialog, som är nödvändig för ett

gott samhälle. Den tid är definitivt förbi, då den kristna kyrkan var erkänd som allmän normkälla. Nu har hon sin naturliga plats som samtalspartner med ett klart men aldrig påträngande budskap.

I en föreläsning om etik för läkare avhåller sig kardinalen strikt från fromma förmaningar eller förmaningar överhuvudtaget. "Etiska grundsatser, riktlinjer för medicinsk etik kan inte påtvingas någon. Det är en fråga om personlig insikt och

---

... när kardinal König talar om politik och sociallära gör han det inte som en som har eller vill ha makt, men i förvissningen att den kristna kyrkan hör med i uppbyggnaden av ett fredligt och rättvist Europa, av en god värld.

---

personliga beslut. I dag är det viktigare än någonsin att de unga medicinstudenterna från början får göra sig förtrogna med den medicinska etikens grundfrågor." Människovärdet måste alltid prioriteras, det är, framhåller König, ett kategoriskt imperativ i Kants mening. Varje människa måste respekteras och vördas i sin frihet och okränkbarhet; hon får aldrig utnyttjas i forsknings syfte och hennes värde kan inte beräknas efter lönsamhet och kostnad. För den kristne förstärks denna

etiska övertygelse genom tron att varje människa är skapad till Guds avbild.

De kristnas förhållande till judarna är för König en central angelägenhet; med Johannes Paulus II betonar han att den judiska religionen är en omistlig del av den kristna tron; "våra äldsta och mest värderade bröder". I ett minnestal i det österrikiska koncentrationslägret Mauthausen säger König: "Jag står här för att med er alla bekänna att människovärde och mänsklig frihet på denna plats så djupt har sårats och skändats, att skulden för detta väl för alltid står inbränd i varje mänsklig existens." Man har ofta försökt att överskylla dessa förfärliga händelser, för att slippa få veta vad som verkligen skedde. Men den som vill glömma historien dömer sig själv till att återuppleva den. - När vi frågar oss hur en så förfärande upptrappning av det onda var möjligt, då måste vi också ställa oss frågan om personlig skuld. Någon kollektivskuld som man i viss mån skulle kunna gömma sig bakom, existerar inte. Skuld är något som alltid träffar människan i hennes kärna. Därmed står den enskilde inför sitt eget samvete; att lyssna till dess röst är något som förbinder en humanistisk etik med människans religiösa rötter; det är ett tecken på människovärdet."

"Det ondas makt var en realitet i vårt land. Den tog människorna och hela landet i besittning; maktanspråk förkunnades med slagord och utopiska förhoppningar utlovade en ny och bättre tid. I dag vet vi att när ras, nation eller klass förkunnas som högsta värde och som ett slags

Birgittasøstre til Cuba

Cubas president Fidel Castro har gått med på et forslag fra Birgittasøstrenes abbedisse, moder Tekla Famiglietti, om å åpne et kloster i Havana, skriver svenske "Katolskt magasin" (KM). Den avgjørende beslutningen ble tatt da moder Tekla besøkte Cuba i mai i år, men ideen ble lagt frem for et år siden. Da lyktes det moder Tekla å få Castro i tale mens de begge var i Mexico City - han i forbindelse med innsettelsen av Mexicos nye president, hun for å innvie Bir-

gittasøstrenes femte kloster på meksikansk jord. Det ble raskt opprettet formelle kontakter; bl.a. skrev Castro til paven med ønske om at klosteret skulle dedikeres til ham, paven, til minne om besøket på Cuba i 1998.

Til KM sier moder Tekla at hun er "utrolig glad, alt har gått svært bra". Hun sier også at hun "fant mer tro på Cuba enn man skulle ane". Moder Tekla er generalabbedisse for 500 søstre fordelt på 40 klostre rundt om i verden. Birgittasøstrene er den

såkalte svenske grenen av Birgittinerordenen og følger den regel som svenske Elisabeth Hesselblad innstiftet i Roma i 1911, og som i 1920 fikk pavens endelige godkjenning. I motsetning til Birgittinerordenen forøvrig med selvstendige klostre (i Sverige: Vadstena) ledes Birgittasøstrene sentralt av generalabbedissen med sete i Birgittas hus på Piazza Farnese i Roma. I Sverige finnes birgittasøstre i Djursholm og Falun. (I Norge har vi Birgittasøstre på Heimdal ved Trondheim).

12

religionsersättning förbinds med intolerans och fanatism, då kan det ondas makt dra med sig ett helt folk i fruktansvärd olycka.

Vi, den äldre generationen, har upplevt detta och oroas av att konstatera hur snabbt glömska och bortförklaringar sätter in. Men vi kan aldrig invagga oss i bedräglig säkerhet i tanken att något sådant aldrig mer kan hända — ty det ondas makt kan i övermorgon komma tillbaka i någon ny attraktiv ideologisk förklädnad. Alltså: Tag er till vara för falska profeter!"

König spelade en betydande roll vid Andra Vatikanconciliet, präglades av conciliet och förde dess intentioner vidare. Han kan i dag inte undgå att, som många andra, konstatera att viktiga och förpliktande beslut vid conciliet ännu inte är genomförda. I ett bidrag till österrikiska biskopskonferensens festskrift 1999 talar han klarspråk om ledarstilen i den katolska kyrkan. Den är ett bekymmer för ekumeniken men minst lika mycket för kyrkans inre funktion. En central angelägenhet för conciliet var kollegialiteten, att påven och biskoparna tillsammans som apostlakollegiets efterträdare, inte påven ensam, skulle styra världskyrkan, samt att biskoparna skulle återfå sina fulla befogenheter i styrelsen av det egna stiftet. Detta har inte genomförts, det har tvärtom motarbetats, och den centralisering som conciliet — och påven — ville råda bot på har förstärkts till en grad som saknar motstycke i kyrkans historia. Biskoparnas självständighet och de lokala biskopskonferensernas auktoritet begränsas konsekvent genom den

"apparat", den romerska kurian, som, säger König, har övertagit det icke fungerande biskopskollegiets funktioner och nitiskt utsänder en ständigt växande ström av dokument. En lång serie auktoritativt verkställda biskopsutnämningar utgör också ett allt större problem med trängande behov av en lösning.

König insisterar på att subsidiaritetsprincippet — att beslut inte skall fattas på högre nivå än behovet påkallar - måste gälla också i kyrkan. Om inte detta sker, "kommer varken ortodoxa, anglikaner eller protestantiska kyrkor att vara intres-

serade av att ta ytterligare praktiska steg i riktning mot enheten". Ingen är mer medveten om detta än Johannes Paulus II själv; ekumeniken är hans stora hjärtesak och i encyklikan *Ut unum sint*, ofta citerad av König, har han uttrykkligen bett om hjälp att finna vägar för en sådan reform. Franz König torde vara en av de förefintliga vägvisarna.

Kardinal Franz König:

*Unterwegs mit den Menschen.
Vom Wissen zum Glauben.
Dom-Verlag, Wien 2001.*

Fra intervju med Chiara Lubich, stifteren av Foculare-bevegelsen, ved Vatikanradioens representant i India:

- Du sier ofte at dialog med de store religionene fremmer freden, men hva innebærer det å føre dialog?

- Å føre dialog er fremfor alt å stille seg på samme nivå og ikke tro at man selv er bedre enn den andre. (-) Det gjelder bare å lytte til det som den andre har i sitt hjerte og være åpen for det. Det innebærer å gjøre seg tom for egne tanker, følelser og bindinger for å kunne 'gå inn i' den andre. Etterpå ber vi naturligvis om at den andre skal lytte til oss. (-) Dialog virkeliggjør det universelle brorskap som vi skal arbeide for.

- Å føre dialog i India er vel annerledes enn å føre dialog i Italia?

- Nei, det er ingen forskjell. Vi må vise kjærlighet overalt og derfor taler vi om 'den kristne kjærlighetens kjennetegn', som vi finner i det nye testamente. Jesus oppfordrer til en kjærlighet som ikke begrenser seg til foreldre og venner. Nei, vi må elske alle uansett hudfarge og nasjonalitet! Ifølge evangeliet lar Faderen solen lyse over både onde og gode - han gjør ingen forskjell.

- Vi må selv være de første til å elske, for om ikke vi tar initiativet, kan vi ikke regne med at andre skal gjøre det. Vi må elske først ettersom Jesus Kristus døde for oss mens vi ennå var syndere. Det er altså ikke vi som elsker først. (-) Vi skal dessuten se Kristus i den andre, siden han på den ytterste dag kommer til å si: 'Jeg var sulten, jeg var tørst. . . og dere ga meg å drikke.' Han finnes i hvert medmenneske.

- Og til sist: Vi skal elske konkret, 'gjøre oss til ett' med den andre: lide med den som lider, glede oss med den som er glad (-) Med en slik måte å leve kjærligheten på, går det like bra å føre dialog overalt, sier Chiara Lubich.

(Fra det svenske Foculare-bladet)

Forsoning på Areopagos - fredsappell i Damaskus 13

Ved forrige redaksjonsslutt stod pave Johannes Paul IIs pilegrimsferd i apostelen Paulus' fotspor for døren. Litt sent med en rapport nå i juli om en reise i mai? Det får stå til: En historisk ferd - og historisk var den på mer enn én måte - krever katolsk spalteplass, også når mangt tør være kjent fra andre medier.

Forsoning og bønn på Areopagos

“Vi ber Herren om tilgivelse for de ganger, i fortid og nåtid, hvor sønner og døtre av den katolske kirke gjennom aksjoner eller overgrep har syndet mot sine ortodokse brødre og søstre.” Slik lød pave Johannes Paul IIs ord til erkebiskop Christodoulos av Aten under deres møte på Areopagos, nær ved stedet der apostelen Paulus i sin tid talte til atenerne. Og da paven spesielt beklaget korsfarerenes herjinger i Konstantinopel i 1204, uteble virkningen ikke: Spontan klapping fra erkebiskopens side! Og et ansiktsuttrykk som skiftet fra nesten utilnærmelighet til vennlig oppmerksomhet under resten av pavens tale, som om han ville si: “Dette har vi ventet på lenge!” I sin velkomsttale hadde Christodoulos forklart at “folkets avvisende holdning skyldes at det hittil ikke er kommet noen unnskylpende ord” for den “uvennlige behandling av ortodokse folkeslag gjennom tidene”, ord som “kunne åpne for en konstruktiv dialog” og danne grunnlag for “en æra preget av forståelse, tilgivelse og forsoning.” Nå omfavnet han gjesten fra Roma.

“Utvilsomt en historisk dag, men om den også var et gjennombrudd, vil tiden vise.” Slik vurderte kardi-

nal Walter Kasper, president for Det pavelige råd til fremme av kristen enhet, møtet. Aten har lenge ønsket en slik erklæring, og Enhetsrådet hadde på forhånd anbefalt at man etterkom ønsket, men man måtte finne den rette “formel”, ikke en generell fordømmelse av korstogene og de siste 1000 års historie. “Jeg er glad for at paven fant de riktige ordene - ord som nådde hjertene,” sa Kasper. Glede også hos vår hjemlige biskop Gerhard Schwenzer, som i et intervju i Vårt land mente store ord var på sin plass etter Areopagos-møtet: “Et gjennombrudd i forholdet mellom katolikker og gresk-ortodokse og en god økumenisk start på et nytt århundre.”

En ortodoks røst: “Dette var svært, svært positivt for den ortodokse kirke - noe vi har ventet på i 950 år. Jeg tror isen er brutt.” Slik oppsummerte pater Thomas Synodinos, kansler i Atens ortodokse bispedømme, pavebesøket. Oppmuntrende ord når man tenker på den tunge ortodokse motstand, ikke minst fra geistligheten, mot pavebesøket, det første, ifølge greske aviser, på 1291 år. Kun sterkt press fra statsminister Kosta Stephanopoulos fikk erkebiskop Christodoulos til å si ja til et møte med paven. Stille

opp på flyplassen ville han ikke - paven fikk komme til ham.

Knappe 24 timer varte besøket i Hellas, men paven utnyttet tiden maksimalt: De ortodokse, 97 % av den greske befolkning, fikk den katolske syndserkjennelse de hadde håpet, om enn kanskje ikke trodd, på. Og landets lille katolske minoritet, 0,5 % av befolkningen, fikk klar oppfordring om å gå forsoningens og den konstruktive dialogens vei. Hittil har det på gresk mark verken vært offisiell kontakt eller forsøk på økumenisk dialog mellom ortodoks og katolsk kristentro. Nå turde et brukbart grunnlag være lagt. “Vi gjentar med én røst og ett hjerte folkeapostelens ord: ‘Jeg appellerer til dere, brødre, i vår Herre Jesu navn, om å være enige og om at det ikke må være noe skisma mellom dere, men at dere må være forenet i den samme ånd og det samme syn,’ heter det i det felles budskap fra pave og erkebiskop. “Vi ber om at hele den kristne verden vil ta til seg denne oppfordringen, slik at fred kan komme til ‘dem som påkaller Herren Jesu navn’. Vi fordømmer all bruk av vold, proselyttisme og fanatisme i religionens navn.”

Felles bønn stod ikke på det offisielle programmet. Mange ortodokse anser paven som en vranglærer, en som det vil være en synd å be sammen med, men samtalen mellom erkebiskop og pave endte med at paven foreslo at de skulle be “Fader vår” sammen på gresk. Og det gjorde de! Og dagen etter sendte erkebiskopen en håndskrevet fax til paven med forsikring om støtte og bønn.

Hans Küng om pavens moské-besøk

“For hele den arabiske verden var pavens moské-besøk et tegn på respekt, sympati, fredsvilje og mulig samarbeid. Man kan også se det som et tegn på toleranse fra muslimenes side.” Det sier teologiprofessor Hans Küng etter pave Johannes Paul IIs opphold i Damaskus og historiens første pavelige moské-besøk. Küng mener besøket

har samme historiske rang som pavens besøk i Romas synagoge i 1986. “I begge tilfeller dreier det seg om å trekke konsekvensene av det historiske vendepunkt som Det 2. Vatikankonsil representerte: fred, aksept og toleranse overfor jødene i stedet for fiendskap,” sier Küng, som var blant de toneangivende teologiske rådgiverne under konsilet.

“I moskéene ber menneskene til den ene og samme Gud som Abraham gjorde, den Gud hvis navn jødene ikke uttaler, og som både arabiske muslimer og arabiske kristne tiltaler med ‘Allah’. Ubestridelige forskjeller til tross: Her kommer de abrahamittiske religionenes felles basis til syne,” mener Küng.

Politiske utfordringer i Syria

Fra Aten til Damaskus. Utfordringen for Johannes Paul her var å styre unna direkte politisk stillingtagen i Midtøsten-konflikten, og i særdeleshet direkte kritikk av Israel, men likevel si kraftig fra under henvisning til menneskerettighetene. Tonen ble likevel svært politisk allerede mens paven befant seg på det røde teppet på flyplassen: Knallsterk kritikk av Israel og jødene fra Syrias unge statsminister, Baschar al-Assad. “De forsøker”, sa han, “å ødelegge alle religionens prinsipper med den samme mentalitet som de i sin tid forråde og torturerte Jesus med - på samme måte prøvde de også å forråde profeten Muhammed.” Tydeligvis håpet statsministeren og hans rådgivere på støtte fra den pavelige gjest. De burde visst bedre! Ingen pave har som Johannes Paul II søkt å bedre den katolske kirkes forhold til jødene, i tråd med Det 2. Vatikankonsils erkjennelse av at det var en stor urett fra kirkens side å tillegge jødene kollektivt skyld for Jesu død. Har også fjorårets høytidelige botsliturgi i Peterskirken, hvor bl.a. kirkens skyld overfor jødene var med, gått Damaskus hus forbi? Statsministerens ord var forøvrig i tråd med hva Syrias minister for religiøse anliggender hadde uttalt til New York Times dagen før pavebesøket: “Vi må være fullstendig klar over hva Guds fiender og ondsvinnet zionisme har sammensverget seg om å gjøre mot kristendommen og islam.”

I sin svartale holdt paven seg til sin forberedte tekst, forfattet uten kjennskap til hva den syriske presidenten ville si: Talte om “fredsdi-

log” og om de internasjonalt anerkjente rettsprinsipper som bør gjelde for hele den nære orient, minnet om den positive rolle Syria burde kunne spille i dette urolige hjørnet av verden; talte om å bidra til å “forvandle angst til tillit og forakt til gjensidig respekt”, og fremhevet spesielt respekten for FNs menneskerettighetserklæring. Pavens “taushet” har høstet en viss kritikk, men kanskje var det like godt å overse presidentens udiplomatiske overtramp.

Etter den pinlige opptakten, foreløp besøket i Syria ganske så velsmurt og rolig: Veltrente talekoro ropte “leve paven og leve presidenten”, og flere tusen soldater og befal stod våpenløse i geledd langs basargatene paven reiste gjennom på vei til historiens første pavelige moské-besøk. Ordren om at kun presidentens livgarde skulle bære våpen, kom kort før pavens ankomst. Grunnen tør ha vært engstelse for evt. anslag mot paven fra egne rekker: Pavelige fredsappeller er ikke etter Hisbollahs smak, og også islamistiske undergrunnsgrupper kunne tenkes å ville utnytte situasjonen.

Syria, som har fostret åtte paver - presidenten minnet om det i sin velkomsthilsen - gjorde sitt for å utnytte besøkets politiske potensiale maksimalt, som f.eks. pavens besøk i den syriske byen Kuneitra på Golanhøyden og plantingen av et fredstre. “Å tolke denne rene fredsgest politisk, er en skandale,” var pavelig pressetalsmann Joaquin Navarro-Valls’ usedvanlig skarpe kommentar, med adresse til både Syria og Israel. Pavens ord i den lille, nødtøftig oppbygde gresk-orto-

dokse kirken i den utbombede byen på Golanhøyden, var en inntrengende og generell fredsappell: “Vi ber for de sivile myndigheter i denne regionen, at de må finne en løsning på ønsket om rettferdig fred for sine innbyggere (-) Gi at alle følger oppdraget: å tilgi hverandre! Gi at det ikke blir mer lidelse i dette området som har vært så hjem søkt i den senere tid.”

De kristne utgjør ca. 9 prosent av Syrias befolkning; et land som under den nye presidenten langsomt begynner å åpne seg mot utenverdenen. Veinettet bygges ut, næringslivet stimuleres - men pressefriheten er det så som så med landet der Baath-partiet er enerådende. Siden 1970-årene lever de kristne i fredelig sameksistens med muslimene. “Vi er et tolerant land. At kristne og muslimer kommer sammen, er kilde til nye ideer og gir ny kraft,” sa Abdul Saleh, en av Syrias ledende muslimer, i forbindelse med pavens besøk.

Toleranse-tankens klang også med under pavens besøk i den verdensberømte Omayadenmoskéen, hvor både mufti og pave tar skoene av før de går inn i helligdommen, som var kirke før den ble moské på 800-tallet, og hvor det finnes en relikvie av Johannes døperen, som æres både av kristne og muslimer i Syria. “I dagens dialogklima trenger vi ikke lenger minnes de feil som tidligere er begått i religionens navn,” sier den syriske stormufti Ahmad Kuftari. “Vold ødelegger Skaperens ansikt og må aldri ses som frukt av religiøs overbevisning,” sier paven. “Det er mitt inderligste ønske at muslimske og kristne ledere og lær-

Verre enn prestemangel

Tallet på katolske prester går ned i mange land; flere steder, som i Storbritannia, er nedgangen dramatisk. En fersk studie indikerer at om fire år vil omtrent hver tredje menighet være uten prest. På spørsmål om de ti mest presserende problemene i dagens katolske kirke, plasserer engelske katolikker prestemangelen på syvendeplass: For de fleste katolikker og andre kristne er mangelen på kirkelig engasjert ungdom det problem som veier tyngst.

de (-) må representere dialogens respektfulle fellesskap og aldri fremstå som fellesskap i konflikt med hverandre." En imam synger fra Koranens ord om forsoning og harmoni mellom menneskene, mens paven gjentatte ganger griper om muftiens arm, som for å understreke samhörighet dem imellom.

Under gudstjenesten med rundt 50.000 mennesker på Damaskus' store fotballstadion taler paven igjen dialogens sak: "I dette hellige landet er kristne, muslimer og jøder kalt til å arbeide sammen, tillitsfullt og modig. De må samarbeide for at den dag må komme så raskt som mulig da alle folkslags legitime rettigheter respekteres slik at de kan leve i fred og gjensidig forståelse." Ikke alle begeistres over pavens ferske dialoginitiativer: I italiensk presse sier den katolske publisist og "vatikanist" Vittorio Messori at visse konservative kretser i Vatikanet mener Johannes Paul II går for langt i sin vilje til dialog med andre religioner, og at hans gjentatte bekjennelser av katolske synder opp gjennom historien er nedverdiggende og bidrar til å svekke kirken.

Mer enn symboler og bilder?

Men altså: Fredspolitik, økumenikk og religionsdialog var temaene som preget besøket både i Hellas og Syria. Og igjen viste paven sin evne til - tross all gebrekkelighet eller kanskje nettopp derfor? - å begeistre og motivere og tale gjennom gester, symboler og bilder. Bilder som "sier mer enn et dusin teolog-kommisjoner", for å sitere fra tysk presse.

At denne pavens 93. utenlandsrei-

CUBA: Tilbake til leninismen

Etter pavebesøket i 1998 lå det an til et mindre spent forhold mellom Castros kommunistregime og kirken og mindre strammere tøyler i samfunnet generelt. I dag veksler politikken stadig mellom tilstrømming og slakking av tøyene, men det er uklart om det er Castro selv som drar i trådene. Kanskje er vinglepolitikken et uttrykk for skuffelse over at pavebesøket ikke førte til mer åpenhet fra USAs side og opphevelse av USAs handelsblokade, skriver det tyske uke-

magasinet *Christ in der Gegenwart*. Landets katolske biskoper støtter opphevelse. Castro nekter å anerkjenne biskopenes Rettferdighet og fredskommisjon, og det hindrer arbeidet for menneskerettighetene.

Generalsekretæren i den cubanske bispekonferanse, biskop Emilio Aranguren Echeverria, er bekymret: "For meg ser det ut til at Cuba for tiden går baklengs - klassisk marxistisk-leninistisk ideologi synes igjen i høysetet."

se også omfattet Malta, blir i denne symboltunge sammenheng nærmest en slags fotnote. Men også her, hvor 97 prosent av befolkningen er katolikker, hvorav rundt 60 prosent sies å gå til messe daglig, gjentok paven sin fredsappell: "Hvis fredens dør skal åpnes, må grunnleggende spørsmål om sannhet og rettferdighet, om rettigheter og ansvar løses."

Gjenstår å se om ord, symboler og gester lar seg omsette til håndfaste realiteter: fredelig sameksistens og forsonet fremtid i et høyspent område - politisk og religiøst. UKJ

(Kilder i tillegg til de nevnte: *The Tablet, Catholic Herald, Fides, RM, CiG*) ●

Leserbrev:

Kristus sier nei til kvinnelige prester

I St. Olav 6/01 skriver Helene Freilem Klingberg (HFK) at jeg er "hovmodig og provoserende", og at min holdning til kvinnelige prester er "sårende og krenkende" og "lite i pakt med Jesu ånd". I tillegg etterlyser hun "litt større ydmykhet".

Til dette er å si: Kvinnelige biskoper og prester er mot Kristi vilje og Guds ord, uansett hvilken konfeksjon som innfører ordningen. Feminismen og feministisk teologi har i mange år argumentert for hvor evangelisk riktig og bibelsk konsekvent det er å ordinere kvinner, man har i et tidstypisk språk i moderniteten framholdt hvor teologisk rett det er at kvinner likestilles med menn også i kirken. Man skal ikke være spesielt begavet for å kunne fastslå at den feministiske teologi er et ekko og en refleks av samfunnet rundt oss. Mange i den romersk-katolske kirke er også for ordningen. Men kvinnelige biskoper og prester blir ikke rett selv om den romersk-katolske kirke innfører ordningen! Hvis det er noe som er

"hovmodig og provoserende" for en kirke, så er det å gå mot Kristi vilje!

HFK sier det er "lite i pakt med Jesu ånd" - påstanden blir retorisk, innholdsløs og utflytende når den ikke har noen bibelsk begrunnelse. Kristentroen blir profilløs og kan inkludere alt og ingenting når man opererer med diffuse, upresise begreper som "Jesu ånd". Å være trofast mot Kristi bestemmelse, praksis og ordninger er da en selvfølge for en kristen.

HFK etterlyser større ydmykhet fra min side. Ja, men det er Kristus vi skal vise ydmykhet imot, ikke tidstypiske, kulturelt betingede, modernistiske trender. Det er bare praktisk forpliktende troskap mot Kristus og Guds ord som kan være bærekraftig fundament for kirken og troen, i en tid som forvirrer og lokker med stadig nye forskningsresultater og velregisserte feministiske dogmer. Jeg hadde håpet at St. Olav og den romersk-katolske kirke i Norge ville være på den rette siden i denne kampen. Etter å ha sett utviklingen i den senere tid, er jeg kommet i alvorlig tvil.

Terje Tønnessen, *Kristiansand*; prest i Den norske kirke 1976-99, prest i Den nordiske katolske kirke siden 1999.

Skulle man bare holde seg til det som kom ut i media etter dette presseseminalet, dreide det hele seg om kvinnelige prester. Slik var det ikke. Mange av spørsmålene som kom opp, gjaldt situasjonen i Kirken i dag og vil derfor ha interesse også for St. Olavs lesere. Foranledningen til dette seminaret for pressen mandag 14. mai 2001 var å få presentert biskop John Willem Grans bok *"Det annet Vatikankonsil – oppbrudd og fornyelse"*, med biskopen selv til stede, for journalister som arbeider med kirkestoff. Boken er nylig utgitt på St. Olav Forlag. (Se Gunnel Vallquists anmeldelse av boken i forrige nr. av St. Olav.)

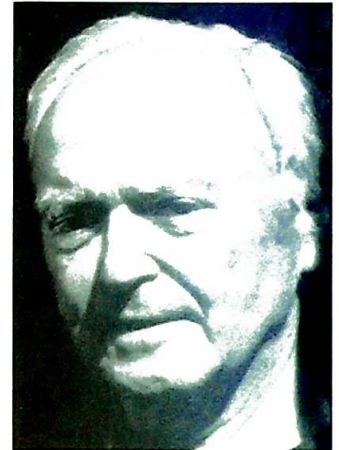
Konsilets optimisme

Biskop John Willem Gran redegjorde for hva et konsil er; det er rett og slett et kirkemøte. Det har vært 21 konsiler gjennom tidene. Tar man med apostlenes rådslagning i Jerusalem, blir det 22. Kirkemøtene deles i to bolker – de som fant sted inntil år 1054, da bruddet mellom Øst- og Vestkirken skjedde – og de møter Romerkirken avholdt alene etter det. I Vesten har det funnet sted 12 konsiler i pavens regi. Det 1. Vatikankonsil fant sted under Pius IX i 1870 – med en stor sakliste og godt forberedt. Dette konsilet var sterkt preget av motstand mot rasjonalismen, materialismen, panteismen m.m., med sterk vektlegging av at kirken måtte bevare Åpenbaringen og om nødvendig, tolke den ufeilbart. Kriegen som brøt ut, gjorde at møtet ble avbrutt. Det 2. Vatikankonsil

sesjoner fant sted i årene 1962-65. Mens det 1. Vatikankonsil omfattet 700 deltagere og fylte tverrskipet i Peterskirken, deltok 2300 personer under Det 2. Vatikankonsil, og hele Peterskirken måtte tas i bruk for plenarmøtene.

Med Det 2. Vatikankonsil blåste det en frisk og optimistisk vind gjennom kirken, sa biskop Gran. Han understreket at hans lille bok om konsilet ikke var noen vitenskapelig avhandling. Det var sine selvopplevde hendelser han hadde nedtegnet i boken, men han hadde selvsagt studert nødvendig dokumentasjon. Gran sa videre at det er paven som må innkalle til et konsil. Selv om paven er den som tar den endelige bestemmelse når det gjelder et konsils nedskrevne dokumenter, så må paven også følge spillereglene underveis mens kirkemøtet pågår.

Biskop Gran fikk frem noe av polariseringen under Det 2. Vatikankonsil, men svarte på et spørsmål om konsilet skapte mye ond blod blant deltagerne at stort sett gikk det

John W. Gran,
biskop av Oslo 1963-1983

hele saklig for seg. Gran tilføyde at ethvert konsil vil støte de konservative. Det mest ubehagelige for mange gjaldt nok den liturgiske reform, mente han. Latinen skulle etter hvert mer eller mindre forsvinne, det som for mange katolikker bekreftet det uforanderlige i den romersk-katolske kirke, "semper idem". I dagens verden er en slik uforanderlighet i Kirken ikke mulig, sa Gran.

På spørsmålet om paven kunne "kuppe" et konsil, svarte Gran kjapt: Nei!

Biskop Gran svarte på mange spørsmål, deriblant om legfolkets plass. Han viste til at i Norge står den katolske kirkes lege medlemmer sterkt, men slik er det ikke alle steder i verden. Gran var meget fornøyd med konsildekretet om legfolk. Ut fra det, sa han, må prester og biskoper skrive seg bak øret at alle døpte er delaktige i prestedømmet. Konsilkonstitusjonen om kirken

Baby Johannessen - er pensjonert journalist med lang fartstid både i norsk presse og i katolsk legmannsarbeid.

Ingen katolske kvinneprester i nær fremtid

For øyeblikket er ikke spørsmålet om kvinnelige prester i den katolske kirke en aktuell problemstilling. Det sier Oslos katolske biskop Gerhard Schwenzer til Vårt Land. "Det diskuteres jevnlig, også internasjonalt, men det ser ikke ut til å bli noe flertall for kvinnelige prester i overskuelig fremtid," sier Schwenzer. Selv synes han spørsmålet er uavklart teologisk og mener

en slik avklaring må komme før man kan ta stilling til om kvinner skal ordineres eller ikke.

"Det dreier seg om et teologisk spørsmål: Har kirken rett, lov og myndighet til å ordinere kvinner? Pavens oppfatning er at kirken ikke kan gjøre det. Han har også sagt så klart ifra om hva han mener, at det er svært lite sannsynlig at saken i det hele tatt kommer opp til offentlig debatt."

Hva skal til for å avklare spørsmålet?

spør Vårt Lands Reidar Kristiansen. "Først må man ha teologisk forskning, og så må kirken som fellekskap ta stilling til den teologiske avklaringen. I den prosessen må paven også delta."

Selv mener Schwenzer at "det finnes argumenter for og mot", og at "det er ikke lett å avgjøre et sånt spørsmål. Hvis kirken ikke kan ordinere kvinner, så nytter det ikke å diskutere det. Hvis vi derimot kan gjøre det, så bør vi," sier biskop Schwenzer.

Den katolske kirke i går, i dag og i morgen

17

viser det tydelig – "fra biskopen har det krabbet seg nedover til mannen i gaten", som han sa. Konsilet begynte å snakke om kirken som Guds folk. Guds folk er vi alle sammen, fra paven til et nydøpt barn. Gran sa at det gjorde godt at det ble slik, og han tilføyet at i dag lever vi med konsilet.

Fra en av journalistene dukket så plutselig spørsmålet om kvinnelige prester i den katolske kirke opp og om kvinnene egentlig hadde noe de skulle ha sagt i den katolske kirke? Biskop Gran svarte at får vi kvinnelige prester, får vi en helt annen kirke. Samtidig sluttet han seg til det han benevnte som "noen av verdens store teologer", som sier at det ikke står noen steder at vi ikke kan få kvinnelige prester. Blir kvinner ordinert, står det til de enkelte bispekonferanser om de vil bestemme seg for kvinner i presteskaper eller ikke. Men biskop Gran sa uttrykkelig at det må ligge en konsilbeslutning til grunn for kvinnelige prester i den katolske kirke.

Dominikanerpater *Per Bjørn Halvorsen*, som skulle snakke om noe helt annet (se nedenfor), ville trekke inn den sosiale faktor i kvinneprestespørsmålet. I Nord-Europa og Nord-Amerika, sa han, at ville det være naturlig med kvinnelige prester, mens det ikke er så naturlig andre steder. I vår kulturkrets er det greit, i andre vil det stride mot det de troende regner som Guds orden. De vet ikke at utviklingen i Nord-Europa eller Nord-Amerika også er Guds vilje!

Her kom panelets tredje deltager, dominikanerinne *Anne-Bente Hadland*, med et innskutt hjertesukk.

Hun mente at kvinnene har meget å si i kirken. "Vi behøver ikke å klerikaliseres. Kirken er klerikal nok," sa hun med et smil og viste til at etter reformasjonen i Norge ble kvinnene i kirken utradert – nonnene var der ikke lenger!

Kirkens sentraladministrasjon kan ikke lede hele verden

Dominikanerpater *Per Bjørn Halvorsen* hadde fått i oppdrag å gi journalistene en oppdatering om kirkens struktur og aktuelle økumeniske emner. Han ga straks til kjenne med en skuldertrekning at det han var blitt bedt om å redegjøre for, var et så stort område at det ville ta utallige timer å utdype det så noenlunde, så han ville bare streife innom noen punkter når det gjaldt hvilken betydning Det 2. Vatikan-konsil hadde hatt – ettersom presse-seminaret var kommet i stand i forbindelse med biskop Grans bok. Halvorsen viste til konsilets gjennomgripende betydning for kirkens indre liv.

Samtidig la Halvorsen vekt på at det bak fornyelsen i konsildokumentene lå over 100 års forskning og en gjenoppdagelse av Kirkens dypeste kilder, kirkefedrene og den udelte kirkes tradisjon. Konsilet ble en åpning mot modernitet og andre kirkesamfunn. Det kom en teologisk fornyelse ut fra kirkens tradisjon, og kirken kom ut av senskolastikken, som begynte å bli forbedret, som pateren uttrykte det. Den moderne verden ble etter Det 1. Vatikan-konsil og utover i årtiene og det nye århundre av den katolske kirke oppfattet som ond, fordi kirken mange steder ble slavebundet

av fyrstene, senere staten, som bestemte også over kirken.

Når det gjelder det kjerneproblem den katolske kirke sliter med i dag, så er det, som Halvorsen sa, den romerske sentraladministrasjon. Det er "der skoen trykker ettertrykkelig", som han sa og tilføyet at "kirken begynner å få gnagsår". Pateren etterlyste en mer flat struktur, som er annerledes enn den pyramidale struktur som lå til grunn for Det 1. Vatikan-konsil.

Til medias fokusering på pavens person sa Halvorsen at det er interessant nok, men det gir et bilde som om kirken bare har en eneste biskop. Han sa at kirken ikke er et multinasjonalt selskap med filialer. Kirkens sentraladministrasjon har ikke kompetanse og muligheter til å lede hele verden. Derfor må subsidiaritetsprinsippet (som sier at intet skal utføres på et høyere autoritetsplan, hvis det kan gjøres bedre eller like godt på et lavere autoritetsplan), som er nedfelt i Kirkeretten, nå snart bli satt ut i livet. Et negativt trekk er at den pavelige kurie tar seg vann over hodet. Det sendes ut altfor mange, for lange og for vanskelige encyklicaer. Han tilføyet humoristisk: "I hvert fall for journalister!"

Her grep biskop Gran ordet og sa at når det gjelder kirkens struktur, så bygger den på lover og regler, men man må kunne diskutere hvor mange retningslinjer man må ha. Strukturen er blitt stående. Biskopen var enig i at kirken må ha retningslinjer, men alle venter på en reform av den pavelige kurie. Kirken befinner seg på fem kontinenter og har over en milliard medlemmer.

Liten bispestøtte for tanken om kvinnelige katolske prester

Håpet fra biskop John W. Gran (81) om at den katolske kirke snart åpner for kvinnelige prester, deles ikke av særlig mange av hans kolleger, skriver Kurt-Johnny Olsen i Aftenposten. Grans etterfølger i Oslo, Gerhard Schwenzer, mener spørsmålet fortsatt er uavklart teologisk og ser ikke for seg kvinnelige katolske prester i overskuelig fremtid, skriver Olsen. Han har intervjuet

Tromsøbiskopen Gerhard Goebel, som er enig med Schwenzer. "I tidligere år var jeg nok sterkere tilhenger av kvinnelige prester enn i dag. Jeg har fortsatt ikke noe imot å ordinere den første kvinnelige prest i vår kirke den dag noe slikt blir mulig. Men først må det være enighet om å åpne adgang for dem," sier biskop Goebel.

Olsen har også henvendt seg til seniorjournalist Baby Johannessen som sier at om biskopene er uenige med biskop Gran, kan

hun forsikre om at mange av det aktive legfolk er enige med ham. Hun mener, som biskop Gran, at kvinnelige prester må komme til områder som er slik at de kan fungere på en anstendig måte. "Kirkens utbredelse tilsier ulike løsninger tilpasset de lokale kulturelle og sosiale forhold. Dette er også pave Johannes Paul II fullstendig klar over," sier Baby Johannessen til Aftenposten.

18

Den er vanskelig styrbar fra ett sentralt sted, sa Gran, og han håpet, med henvisning til konsilets bestemmelser om bispekonferanser, at man snart kunne velge en ny pave ved hjelp av utsendinger fra bispekonferansene.

Økumenikk

Om det økumeniske klima sa Per Bjørn Halvorsen innledningsvis at "med de ortodokse deler vi tro, men ikke kjærlighet, med protestantene har vi stor enighet i kjærlighet, men ikke i alt det teologiske". Han kom inn på de teologiske samtaler som pågår mellom katolikker og lutheranere, hvor han selv er deltager fra katolsk hold, og trakk frem noen uavklarte punkter. For katolikken er nattverden enhetens sakrament - det er målet, ikke midlet. Den katolske kirke er én - ikke i kraft av paver, kardinaler og kirkemøter - men i kraft av nattverden. "Vi kan ikke ta målet og gjøre det til et middel", sa han. Det, presiserte han, er grunnprinsippet. Men der eksisterer en viss enhet mellom den katolske og den lutherske kirke, og det er dåpen, som er enhet. Spørsmålet stilles stadig om hvorfor man da ikke kan motta nattverd sammen? Det viser seg at Kirkeretten åpner for det, men det kan ikke institusjonaliseres.

Her kom biskop Gran igjen med et innspill og sa at det ikke er helt så stivbent. En troende ikke-katolikk blant katolikker kan, med tillatelse av sognepresten, eventuelt av biskopen, gå til kommunion under en katolsk messe. Muntert tilføyet biskopen at "man har jo ingen visshet

for at alle katolikken kommer med det rette sinnelaget" !

Pater Halvorsen kom deretter inn på hvorledes de katolske samtalepartene oppfatter protestantene i forhold til den katolske lære. Han sa at protestantene ikke har gyldig sakrament fordi de ikke har embets-

---

"...med de ortodokse deler vi tro, men ikke kjærlighet, med protestantene har vi stor enighet i kjærlighet, men ikke i alt det teologiske".

---

gyldighet - det er den apostoliske suksessjon i bispesetene. Den apostoliske suksessjon er en garanti, men ikke juridisk. Det er apostolisk tro. Embetet står i troens tjeneste, som videreføres uforfalsket. De protestantiske kirker mener at den apostoliske tro overleveres uavhengig av den apostoliske suksessjon. Pateren sa at det blant annet er dette de teologiske samtalerne går ut på.

Deretter stilte han spørsmålet om den lutherske kirke har den apostoliske suksessjon - noe mange teologer mener. Han pekte på at fra katolsk hold mener man at suksessjonen har vært en presbytersuksessjon og ikke en historisk; det siste er ikke nok for den katolske kirke. Han sa at fortsatt ville samtalerne komme til å dreie seg om hva som er embetets plass, hva som er tjenestens plass, blant karismene i kir-

ken. Dette må lutheranerne tenke mer over, mente han. Det er blitt statliggjort. Han nevnte som et lite eksempel at teologiske studenter blir sendt ut som vikarprester til menighetene. Han spurte hva det da var prestekandidatene får ved ordinasjonen? Jo, sa han, "den statlige vigselfrett". Han mente den lutherske kirke måtte ta det egne presteembetet på alvor.

Når ny pave velges

Blant papirene journalistene på seminaret hadde fått seg tildelt, var også reglene for pavevalgene, på norsk! Så søster Anne-Bente Hadland OP ville ikke forlenge møtet med å gjenta det skrevne. Her kom det en del spørsmål fra journalistene om navn, hvilke spekulasjoner som virrer rundt i den katolske verden om hvem den nye paven blir. Det ble en liten og munter avslutningsdel av seminaret, da ingen av paneldeltagerne ville tippe utgangen på pavevalget. Og som det ble sagt: fortsatt lever Johannes Paul II i full vigør, skrantende helse til tross.

Dette presseseminaret var initiert av søster Anne-Bente OP og May-Lisbeth Myrhaug (medarbeider i St. Olav tidsskrift) og satt ut i livet i samarbeid med informasjonstjenesten i Oslo katolske bispedømme. Flere av journalistene ga uttrykk for at dette var en grei måte for dem å bli oppdatert på om den katolske kirke, og de så gjerne at tiltaket ble fulgt opp mer regelmessig og med nye aktuelle emner omkring det som skjer i kirken - hjemme og ute.

Bøker som er verd å lese!!!

“Bøkene anbefales på det varmeste - de egner seg godt til høytlesning og vil være spennende og morsomme for folk i alle aldre,” mener vår anmelder. Og avviser kritikk fra overengstelige kristne om at bøkene skulle være uegnet for barnebokhylla: “...klart at disse bøkene fremstiller en magisk verden...likevel syder de av god kristen moral...kos dere med Harry Potter!”

Harry Potter, den lille gutten som trodde han var helt som alle andre, men som da han blir elleve år, får en annen beskjed. Han er ikke en helt vanlig gutt, men trollmann. Og som alle andre trollmenn og -kvinner må han ta sin utdanning ved en 'høyere skole for hekseri og trolldom'. Harry får vite at han har kommet inn på Galtvort, som nettopp er en slik skole, uten at han har søkt opptak eller visste at den eksisterte. Det er på denne skolen spennende ting begynner å skje rundt Harry og vennene Ronny og Hermine.

Hver bok er på sin måte særegen til tross for at de fremstiller en fortløpende historie. Hver bok tar for seg et år av Harrys liv, og disse tre bøkene følger ham fra han er elleve til han er tretten. Bok én, 'Harry Potter og de vises stein,' tar for seg den tiden Harry oppdager at han ikke bare er trollmann, men også at han er en berømt person. Som lesere får vi raskt inntrykk av at han har en særskilt oppgave i å bekjempe det onde, det vil si å kjempe

pe mot den onde trollmannen Voldemort, et tema som går igjen i alle bøkene. Men selv om bekjempelsen av Voldemort går igjen, lar Rowling oss møte nye og uante sider ved både Harry og ved livet som sådan etter hvert som historien skrider frem. Og nettopp dette er med på å gjøre bøkene så spennende.

Mens bok én gir et glimrende bilde av hvordan et kall kan fremtre, hvor man den ene dagen er som alle andre, men den neste har et landskap foran seg som man ikke våget drømme om, og som man er den eneste som kan bevege seg inn i, er det andre ting som står frem for oss i de påfølgende bindene. I den andre boken, 'Harry Potter og mysteriekammeret,' fortsetter kampen mot Voldemort, men i denne boken er det ærlighet og mot som taler til oss. Den tredje og siste av bøkene som er oversatt til norsk, 'Harry Potter og fangen fra Azkaban', gir ikke Voldemort en så sentral plass. I denne boken, som kanskje er den beste av de tre, er det tilgivelse og barmhjertighet som man kan kalle det underliggende temaet.

I enkelte kristne sammenhenger har det vært diskutert hvorvidt disse bøkene burde ha en plass i barnebokhylla, eller om magien og trylleriene som fremstilles er usunne. Det er klart at disse bøkene fremstiller en

magisk verden, ulik den vi selv kjenner. Allikevel syder bøkene av god kristen moral. Det er ikke slik at Gud nevnes ved navn, eller at bøkene gir uttrykk for en eller annen form for tro, men hver bok kan på sin måte ha en oppdragende effekt i retning av kristne idealer. De kan kanskje, som eventyrene tidligere, være til god hjelp i møte med hverdagens konflikter. Her er en kamp mellom det gode og det onde, hvor det ikke legges skjul på at det er det gode man bør følge. Det legges stor vekt på kjærlighetens plass i livet, symbolisert ved moren som går i døden for sin sønn, Harry. Tilgivelse og barmhjertighet kommer også til syne da unge Harry sparer livet til trollmannen som forårsaket foreldrenes død. For ikke å snakke om mot, som er sentralt for alle bøkene. Og sist, men ikke minst, trofasthet og tillit til bønner om hjelp.

Bøkene anbefales på det varmeste. De egner seg godt til høytlesning, og vil være spennende og morsomme for folk i alle aldre. Og for dem som allerede har moret seg med bøkene, kan jeg glede med at bok nr. 4, allerede kommer på det norske markedet 1. september i år. For dem som ikke kan vente så lenge: Allerede i mars ble to av Galtvort's skolebøker lansert. Disse to av Harrys skolebøker, 'Fantastiske fabeldyr - og hvor de finnes' og 'rumpeldunk gjennom tidene', selges til inntekt for Comic Relief som arbeider for barn uten skoletilbud. Et godt tiltak.

Kos dere med Harry Potter.

I. K. Rowling:

Harry Potter og de vises stein.
Harry Potter og mysteriekammeret.
Harry Potter og fangen fra Azkaban
N. W. Damm & Sønn As, 2000

Ane-Elisabet Røer o.p. - avla nylig evige løfter som dominikanerinne ved Sta. Katarinahjemmet i Oslo; studerer filosofi hovedfag, aktiv i ungdomsarbeid og konfirmanntekatekese.

20 Edith Stein på norsk

Norske karmelvenner mottok en kjærkommen presang julen år 2000: For første gang ble det utgitt et større verk på norsk om Edith Stein, en antologi på 354 sider. *Edith Stein. Filosof og mystiker* er tittelen - *Emilia* er navnet på forlaget.

I sannhetens tjeneste

Sr. Benedicta av Korset er Ediths klosternavn. Ingen karmelittnonne i det 20. århundre har som hun beriket sine søstre, sin orden og hele kirken. Gjennom henne blir Karmels åndelige arv ført videre, utviklet og utdypet. Etterhvert som hennes liv og tanker er blitt mer og mer kjent, har hun fått en stadig mer fremtredende posisjon. Fra kirkens side ble dette spesielt bekreftet i 1998 da hun ble helgenkåret, men hun er høyt vurdert også utenfor kirkelige miljøer. Gjennom sin filosofi fikk hun innpass i den akademiske verden allerede som helt ung.

Når man betrakter hennes tenkning og forfatterskap, er det slående at hun alltid i så sterk grad søkte sannheten. Det var faktisk en ren pasjon hos henne, både som filosof og som kristen. Filosofistudiene kom til å rydde vei frem til kristen tro.

Takk!

På vegne av Karmel i Norge vil jeg - av forskjellige grunner noe forsinket - få takke for julepresangen. Først og fremst går takken til professor Asbjørn Aarnes som er drivkraften bak prosjektet, men den rettes også til hans medhjelpere. Opp-takten var en konferanse på Gran våren 1998 med foredrag og samtaler

om Edith. Foredragene skulle utgis i bokform og suppleres, både med flere artikler og med tekster fra hennes egen hånd.

Med redigeringsoppgaven fikk professor Aarnes hjelp fra to av bidragsyterne: Tor Martin Møller og Mette Nygård. De representerer forskjellige sider av emnet og utfyller hverandre på en fin måte, slik at boken gir et mangesidig bilde.

Opplegg

Ideen for opplegget er hentet fra Sverige. Karmelittpater Anders Arborelius, nå katolsk biskop i Sverige, skrev en bok som ble utgitt i 1983 med både biologisk stoff og tekster av Edith selv. Gjennom artikler og foredrag har han etterpå ytt flere bidrag for å gjøre henne kjent i Norden. Biskop Anders er en autoritet når det gjelder Edith som mystiker. Det synes rimelig at nettopp han er representert i boken med en artikkel om henne som helgen og martyr.

Emnet dukker opp i flere forbindelser. I siste artikkel blir de to begrepene tolket av Heidi Øyma.

Fenomenologi

Filosofi er imidlertid bokens sentrale anliggende, nærmere bestemt fenomenologi som Edith studerte hos professor Edmund Husserl i

Göttingen. Den polske fenomenolog Roman Ingarden var hennes kollega og nære venn, som hun stadig utvekslet tanker med. Et foredrag av ham i 1968 er oversatt til norsk for denne boken. Her belyses hennes faglige standpunkter og holdninger av en som kjente henne inngående.

De følgende bidrag preges også av grundig innsikt i faget. Magdalena Thomassen skriver om innfølingens fenomenologi, og Tor Martin Møller om thomismen i relasjon til Husserls filosofi. Dette er en nyttig lesning for oss som kjenner Ediths religiøse utvikling, men har utilstrekkelige kunnskaper om hennes fenomenologiske bakgrunn.

Egne avsnitt

Smakebiter av hennes egne arbeider utgjør siste avdeling. Det må innrømmes at dette er tungt stoff. Men oversettelsen er utmerket. Det er en flott ide å ta med et avsnitt fra "Kreuzeswissenschaft", det ufullendte verk om Johannes av Korset. Den fenomenologiske metode blir her benyttet på et emne som hører inn under mystisk teologi.

Presentasjon

Av hensyn til lesere som ikke kjenner Edith på forhånd, er det nødvendig å presentere henne og gi en fylldig oversikt over hennes liv. Det er et klokt valg å la Mette Nygård foreta presentasjonen, for hun er dypere forbundet med Edith enn de fleste nordmenn og har vært det lenge. Artikkelen blir komplettert med en annen som stammer fra Ediths beste venninne, Hedwig Conrad-Martius. Hermed får vi et

Paven til Armenia i september

I slutten av mai ble det klart at pave Johannes Paul II kommer til å reise til Armenia i september. Sammen med andre kirkelige ledere er paven invitert av Armenias patriark, Karekin II, for å feire landets 1700-årsjubileum som kristent land, det første i verden. I forbindelse med besøket vil paven bl.a. innvie en katedral i Jerevan. Flesteparten av Armenias 3.6 millioner innbyggere tilhører den armenske apostoliske kir-

ke, som brøt båndene med Roma i 506 over læremessige uenigheter knyttet til konsilet i Chalcedon. Kontroversene ble løst i 1996, og patriark og pave ble enige om "å arbeide for fullt synlig fellesskap" mellom de to kirker.

I sovjettiden ble den armenske kirke grovt undertrykket og de troende forfulgt av KGB. Kirkelige bygninger og eiendeler ble konfiskert, kirkens hovedkvarter brukt til militære formål. Bare 16 av de tusener av kirkebygg

som fantes tidlig på 1900-tallet, var fortsatt i bruk da Mikhail Gorbatsjov på midten av 1980-tallet begynte å lette på restriksjonene.

"Muligvis overlevde skikk og bruk knyttet til troen, men troen selv overlevde ikke," sier biskop Paven Avedikian til avisen *International Herald Tribune*. "I den grad troen overlevde, var det som en indre, usynlig størrelse - men nå begynner den å bli synlig igjen."

nærbilde av personen Edith i tillegg til livshistorien.

Jøde

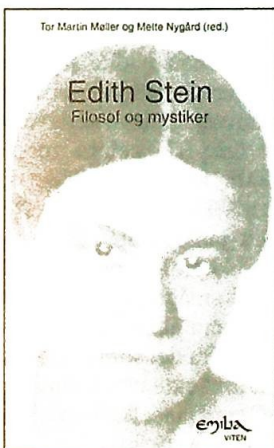
Best kjent er Edith som karmelittnonnen som døde i Auschwitz i 1942, sammen med millioner av stammefrender. Hun var av jødisk herkomst, og denne identitet preget hennes livsløp og kostet henne livet. Men den skapte også konflikt etter hennes død. Blant jødene ble det stor misnøye da det ble kjent at kirken ville kanonisere henne som kristen martyr. Hun ble jo drept fordi hun var jøde!

Både biskop Anders og Heidi Øyma tar opp denne problematikken. Man kan spørre: Kan denne diskusjonen i siste omgang føre til noe godt, til større forståelse og toleranse mellom jøder og kristne? Er det mulig at den hellige Edith Stein kan bli et redskap til forsoning?

Tor Martin Møller og Mette Nygård (red.):

Edith Stein. Filosof og mystiker.

Emilia 2000

Edith Stein - brobygger i jødisk-kristen dialog

Ved fjorårets store EXPO 2000-utstilling i Hannover hadde, som St.Olavs lesere vil kjenne til, også Vatikanet sin paviljong. Samtaler om aktuelle emner var et fast innslag på paviljongens program, "Vatikansamtaler", hvor et panel av eksperter innledet til åpen samtale med publikum. En kveld var samtalen viet Edith Stein, hennes liv og virke og betydning for jødisk-kristen dialog; kort før hadde paven utnevnt henne til vernehelgen for Europa, sammen med den hellige Birgitta av Vadstena og den hellige Katarina av Siena.

"Edith Stein søkte sannheten og fant Gud," fastslo en av paneldeltakerne, Münchens erkebiskop, kardinal Friedrich Wetter. De øvrige i panelet var Susanne Betzdorf (niese av Edith Stein), professor Hanna-Barbara Gerl-Falkovitz, religionsfilosof og Edith-Stein-kjenner, og pater Ulrich Dobhan, karmelitt og leder for Edith-Stein-Selskapet.

Edith Stein var i særlig grad fascinert av den konsekvente søken etter sannheten, understreket kardinal Wetter. Han mente at denne jødiske kvinnen som ble kristen og karmelitt, er et eksempel på at det også i vår tid er mulig å bli helgen. Hun beseglet sin søken etter sannhet ved å lide martyrdøden. Et spørsmål som ofte stilles i denne sammenheng, er om kirken har tatt hennes martyrdød litt for mye til inntekt for seg. Et vanskelig spørsmål, ifølge Susanne Betzdorf, som bor i USA, for her tenker jøder og kristne forskjellig. "Nazistene anså henne for jøde, at hun var døpt katolsk, spilte ingen rolle for dem." I hennes egen familie ser man henne ikke som et særskilt Holocaust-symbol, men som én blant 6 millioner andre jøder som ble myrdet, sa Betzdorf.

Kirken har likevel rett til å fremheve henne spesielt, mente Stein-eksperten Hanna-Barabara Gerl-Falkovitz. Filosofen Edith Stein er en god representant for sitt fag, og hennes brev viser at hun var gjennomlyst av nåde, og at beredvilig hengivelse var utslagsgivende for hennes handlinger. I den sammenheng tilføyde kardinal Wetter at "det ikke er morderens hensikt som skaper martyren, men den intensjon vedkommende gir sitt liv for". Overgivelsen av det egne jeg i Guds hender er det avgjørende.

Ediths beslutning om å gå over til kristendommen var et særlig hårdt slag for moren, men også den øvrige jødiske familie stod til dels uforstående overfor hennes valg, sa Betzdorf.

Underveis mot kristendommen ble den hellige Teresa av Avila av særlig betydning for Edith Stein, forklarte pater Dobhan. "Den sannheten Edith søkte, fant hun i den hellige Teresas eksistensielle gudsforhold," sa Dobhan og viste til likhetspunter i de to kvinnenes liv: Et personlig gudsforhold var karakteristisk for dem begge, dertil var begge av jødisk avstamning og levde i samfunn der menn hadde makten.

Kardinal Wetter understreket at Edith Stein regnet sin mors trofaste jødiske levnet som en vei til frelse. Den respekt Edith Stein derved viste jødedommen, "bør også vi på vår side vise", understreket kardinalen, med klar henvisning til dagens dialog mellom jøder og kristne.

Historiens største konsistorium fant sted i Roma sist i mai: 155 av kirkens 183 kardinaler deltok. For mange en god anledning til å lære hverandre å kjenne: 44 av kardinalene ble utnevnt i februar i år. Dertil: en formidabel dagsorden!

I møteinnkallelsen hadde pave Johannes Paul bl.a. gitt kardinalene følgende utfordring: "Siden Det 2. Vatikankonsil (1962-1965) er adskillig blitt gjort for å reformere den romerske kurie, organiseringen av bispesynodene, bispekonferansenes funksjon og arbeidsmåte. Men mye gjenstår for å utnytte dette potensialet på en bedre måte. Hvilke anbefalinger har De på disse områdene?" Et annet arbeidsgrunnlag var pave Johannes Pauls apostoliske brev fra januar i år, *Novo millennio ineunte*, hvor han oppsummerer erfaringer fra jubelåret 2000 og skisserer tanker om kirken i det tredje årtusen. Følgende skal ha stått på dagsordenen: 1. Forkynnelsen av Kristus og dialogen med andre verdensreligioner. 2. Kall til hellighet. 3. Utfordringene fra de såkalte naturlige religioner gjennom New Age og miljøbevegelsen. 4. Kollegialiteten i den katolske kirke og forholdet til andre kirker. 5. Økonomisk globalisering og skandaløs fattigdom. 6. Innenkirkelige motsetninger om seksualmoral og bioteknologi. 7. Kirkens nærvær i massemediene. En formidabel liste for et møte med fem plenumssesjoner à tre timer samt et par diskusjoner i smågrupper, inndelt etter språk. 80 kardinaler tok ordet i korte femminutters innlegg, 40 hadde sendt inn skriftlige bidrag.

Tre foredrag innledet møtet. Kardinal Roger Etcheagaray, som ledet Vatikanets jubelårskomiteé, ga et tilbakeblikk på feiringen og fremhevet særlig den store oppslutningen om de liturgiske markeringene, særlig i forbindelse med

verdensungdomsdagen. Kardinal Crenzio Sepe tok for seg jubelårsfeiringen som en fordypelse av Det 2. Vatikankonsils visjon om kirken som Guds pilegrimsfolk på jord. I det siste foredraget understreket Paris' erkebiskop, kardinal Jean-Marie Lustiger, bl.a. at "veien til omvendelse og fornyet kjærlighet til Kristus leder kirken til sterkere fellesskap med de fattige og marginaliserte."

Etter de innledende foredrag foregikk møtet for stengte dører. Vatikanets pressesekretær, Joaquin Navarro-Valls, formidlet enkelte sammenfatninger av hva som var blitt sagt, men de var holdt i så allmenne vendinger at de færreste journalistene brydde seg om dem. I stedet søkte man å få deltakerne til å la seg intervju, og enkelte stilte opp. Mange var imidlertid svært tilbakeholdne og sa at visse kretser i Vatikanet hadde bedt dem overholde praksis ved bispesynoder og ikke uttale seg til pressen. En latinamerikansk biskop sa det slik: "De fremholdt for oss at det som ble sagt i møtesalen, var konsistoriets eiendom." Men de som pressen fikk i tale, ga nyttig innsyn. Temaer som mange tok opp, var: familiens stilling i dagens samfunn, pavens rolle innen verdenskirken, liturgi og inkulturasjon, evangelisering, økumenikk og interreligiøs dialog, spørsmålet om global solidaritet og rettferdighet samt etiske spørsmål i forbindelse med genteknikken.

"Det emnet som flittigst ble nevnt, var hellighet - vi er med andre ord, tilbake til grotten i Betlehem, til nattverdssalen, korset og oppstandelsen og styr-

ken som er å hente i sakramentene," sa 86 år gamle kardinal Ersilio Tonini, emeritert erkebiskop av Ravenna, etter møtet.

Spørsmålet om bedre måter å virkeliggjøre biskopenes kollegialitet på - et emne som Det 2. Vatikankonsil "ikke gjorde seg ferdig med", som en av kardinalene sa, og som paven selv nevner i *Novo millennio ineunte* - ble ingen hovedsak under møtet: Rundt 12 av talerne skal ha tatt det opp. Men det kom klare ønsker fra flere hold om mindre sentralisering og mer alburom for lokalkirken. Skottlands kardinal Winning, langt fra noen opprører og støttet av Westminster kardinal Myrphy-O'Connor, mente lokale biskoper bør trekkes mer inn når kurien utabeider dokumenter og tar avgjørelser som angår lokalkirkene. Kort før konsistoriet satte Roma til side den språkkommisjon de engelsktalende biskoper selv står bak og overtok det videre arbeid med tekstrevisjoner selv.

De jevnlige bispesynoder i Roma står sentralt når det gjelder biskopenes kollegialitet. I de senere år har det vært økende kritikk fra bispe- og teologhold mot det synodemønster som har utviklet seg: Svært mange tråder samles i kurien, det pavelige embedsverk, og åpen diskusjon er et ukjent fenomen. Belgias kardinal Godfried Daneels innkalte til pressekonferanse hvor han gjentok hva han hadde lagt frem for sine kolleger: Synoden er et edelt verktøy for samarbeid, men dens nåværende struktur "gir ikke plass for virkelig debattkultur for bispekolleget sammen med Peter". To uker hvor hver deltaker holder sitt innlegg uten noen form for tematisk rekkefølge, og så én uke med diskusjon i smågrupper samt en fjerde uke hvor man i hui og hast lager en forslagsliste ut fra det som er blitt sagt, gir ikke rom for "ekte utveksling av tanker og ideer", sa Daneels. Som i møtesalen hadde han spurt "hvorfor man er så

India: kristne kvinner kan!

I det indiske bispedømmet Orissa går kristne kvinner i bresjen mot fattigdom, analfabetisme og utbytting. Ifølge biskop Lucas Kerketta spiller katolske kvinner en ledende rolle. "Bare i vårt område... har de dannet 470 kvinnegrupper med fra 50 til 200 medlemmer. De leder 99 uformelle sentre hvor 5000 barn får basisundervisning. De har opprettet sparefond og en egen bank, som gir små etableringslån, som kan bedre eksistensgrunlaget." CiG

Korea: gir av sin lønn til arbeidsløse

Katolske prester i Korea gir deler av lønnen til arbeidere som er uten jobb etter at Daewoo Motors gikk konkurs i fjor. Biskop William McNaughton og 60 prester gir 10 % av lønnen til arbeidsløse og deres familier. "En fin anledning til å minne oss geistlige om å gå foran når det gjelder å hjelpe trengende," sier fr. Cho Tong-ho, som startet prosjektet. "Samtidig bidrar det til å styrke enheten og solidariteten oss imellom." CATHOLIC HERALD

Greske kristne ønsker enhet

En undersøkelse i forbindelse med paven besøk i Grekenland i mai viste at 56.8% av de spurte ønsker enhet mellom den katolske og den ortodokse kirke. Flesteparten mener at forskjellene mellom de to kirkene "ikke er store". Kun 26.1% er mot kirkelig enhet. 59.2 % mente pavebesøket var en viktig hendelse, og 50 prosent av de spurte ga uttrykk for et positivt syn på paven. CATHOLIC HERALD

redd for debatt i kirken"? Til journalistene sa han at "enkelte biskoper er redd for å si det de mener, og det er ikke godt for kirken."

Konsistoriet som helhet? Her er de fleste kommentatorer heller tilbakeholdne, men det synes som møtet var preget av enhet og samhold, meningsforskjeller til tross. Om de mer kontroversielle spørsmål sa kardinal Edward Cassidy, leder Sekretariatet for kristen enhet, etter møteslutt at kirken utvilsomt trenger å forandre på arbeidsformer og indre organisasjon: "Moderne mennesker er vant til å forholde seg kritisk til autoritetene og vil ha innflytelse på beslutninger som angår dem selv. Vi trenger derfor å tilpasse visse av våre kirkelige strukturer slik at de passer bedre for mennesker som lever i et pluralistisk og demokratisk kulturmønster," sa Cassidy. "Jeg tror kirken både vil og kan gjennomføre slike reformer, men det var ikke hovedhensikten med møtet. Hovedspørsmålet var hvordan kirken skal nå ut med evangeliet til vår tids mennesker. Vi er altså tilbake ved det grunnleggende - det stadig tilbakevendende spørsmål om hvordan kirken best skal utføre sitt evangeliseringsoppdrag i en foranderlig verden."

En velopplagt pave Johannes Paul II feiret avslutningsmessen og undret helt til slutt om ikke ordene fra den kjente studentersang var passende sluttstrek: *Gaudeamus igitur, iuvenes nos sumus*. Underforstått: Alder og svakheter til tross - kirken er alltid ung. Og det glade budskap utfordrer stadig på nytt.

(Kilder: CiG, The Tablet, Catholic Herald, Pèlerin Magazine, Signum)

Nylig ble biskop John W. Grans bok "Det annet Vatikanconcil: Oppbrudd og fornyelse" (St.Olav Forlag 2001) omtalt i det danske kirkebladet "Katolsk Orientering" av biskop Hans Martensen. Vi har sakset fra den tidligere København-biskopens anmeldelse.

"Der findes efterhånden en umådelig litteratur om det 2. Vatikanconcil - hundredevis af bøger og værker. Nogle af dem på tusindvis af sider. Men jeg må indrømme, at jeg personlig endnu aldrig har læst noget om 2. Vatikanconcil, som i den grad har fængslet mig som Biskop Grans bog - måske er det her endda en fordel, at den er så usædvanlig kort, kun 103 sider. Det betagende er, at man glimtvis oplever noget af koncilets stemning, arbejdsmetoder, interne diskussioner, skuffelser og glæder. Det er levende erindringer af en biskop, der med liv og sjæl gik op i Koncilet og følte sig medansvarlig for dets resultater.

Man kan undre sig over, at Kirken og verden ser så anderledes ud idag end for 50 år siden. Det kan være svært for os at forstå den optimisme, der prægede så mange af overvejelserne dengang. Biskop Gran understreger, at Koncilet var et vendepunkt. Idag findes katolikker, som spørger, om det var et vendepunkt til det bedre? Det ville imidlertid være ganske uretfærdigt, hvis man gav 2. Vatikanconcil skylden for alskens menneskelige og kirkelige problemer, der siden er opstået. Tværtimod var den nytenkning, der fant sted på Koncilet nødvendig for at ruste Kirken til de problemer, der senere skulle komme. I forskellige afgørende spørgsmål vil det aldri være muligt at vende tilbage til tiderne inden Koncilet. For at nævne nogle eksemper: Ingen katolik vil idag drage i tvivl, at der også findes en mulighed for frelse for de mennesker, der lever uden for den Katolske Kirkes synlige grænser, og ingen katolik vil heller sætte spørgsmålstegn ved religionsfrihed og samvittighedsfrihed. Den økumeniske åbenhed over for andre kristne kirker er blevet en selvfølge, og dette betyder på ingen måde en relativisering af sandheden. Således kunne man blive ved med at opregne væsentlige indsigter og holdninger, der er blevet fælleseje for den Katolske Kirke gennem det 2. Vatikanconcil, og som vi alle véd os forpligtet af, også over for en ny og ukendt fremtid.

Midt i 90'erne udgav Biskop Gran sit store 2 binds værk af erindringer fra sit eget liv ("En hånd på min skulder", Aschehoug 1995, og "Terskelen", Aschehoug 1997). Den her omtalte, kortfattede bog ligesom afrunder de to andre værker - det er som om Biskop Grans eget liv i dets mange faser drages med ind i koncilets tilblivelse: den forunderlige historie om den ungdommelige ateist, der blev kontemplativ trappistmunk, eller om den musik- og operaelskende filmregissør, der blev Oslos katolske biskop. (-) Hans afsluttende bog om Koncilet er ikke abstrakt historieskrivning, men engageret delaktighed i en kirkelig udvikling, der den dag i dag bærer fremad og er præget af håb."

Biskop om kveldsbønn

Nylig fylte biskop Finn Wagle i Nidaros 60 år. I et intervju i Aftenposten forteller biskopen bl.a. om en oppvekst "i kirkens gråsoner. Mor og far lærte oss tidlig å be aftensbønn, men vi gikk ikke i kirken - bortsett fra julaften". Biskop Wagle understreker at den viktigste impulsen for at han "fant frem til en levende tro og ble prest", er at han vokste opp med kveldsbønn. "Og det viktigste for dåpsopplæringen, er det foreldre kan gi barna sine," sier Wagle.

Ønsker katolsk-ortodoks dialog

Russiske intellektuelle er positive til katolisismen og ser pave Johannes Paul II som et "åpent menneske", "en prest som tar sitt embete alvorlig"; for mange fremstår han som "det inkarnerte Vesten i dets mest kultiverte form", melder det russiske nyhetsbyrået "strana". Ifølge en rundspørring ved Moskva-avisen "Nezavisimaja Gazeta" ønsket 47 % av de spurte et møte mellom Moskva-patriarken Alexij II og paven under pavens besøk i Ukraina. CiG

Polen: katolikker bak jødemassaker

Den katolske kirke i Polen har bedt om Guds og jødernes tilgivelse for drapet på 1600 jøder i byen Jedwabne under annen verdenskrig. Under en spesiell gudstjeneste i Alle Helgens-katedralen i Warszawa i slutten av mai uttrykte kardinal Josef Glemp kirkens dype sorg over katolsk skyld i forbindelse med massakren. Kardinalen leste en bønn forfattet av paven hvor han opp-

ANMELDELSE

Joseph kardinal Ratzinger

Der Geist der Liturgie – eine Einführung

Herder Verlag, 2000

Det er i år 50 år siden Joseph Ratzinger mottok prestevielsen. De som har lest hans selvbiografi („Aus meinem Leben“), og de som ellers i de siste år har fulgt med i det prefekten for Troselærekongregasjonen ved forskjellige anledninger har skrevet og sagt, vet hvor dypt han var forankret i kirkens liturgi slik den ble feiret før Det annet Vatikankonsil, og før pave Paul VI satte en stor liturgisk fornyelse i verk.

De vet også at kardinalen ikke er helt begeistret for resultatet av denne fornyelsesprosessen. (Jeg har bevisst valgt engelsk understatement i den siste setningen.) Hans nye bok er en reaksjon mot det liturgiske status quo i kirken ved slutten av det 20. århundret, især mot det kardinalen anser for frukten av en grundig misforståelse av liturgiens natur.

Hvorvidt nå en slik bok er relevant for den norske katolske kirke, er et godt spørsmål. Jeg har alltid opplevd at våre biskoper og prester i Norge feirer den hellige messe med ærefrykt og indre deltakelse. Jeg har aldri sett noen „vill“ kreativitet eller noen skremmende ulydighet overfor „rubrikene“ (d.v.s. liturgiens lover). Men det er klart at Ratzinger sikter på et videre felt enn norsk katolsk virkelighet. Den norske leser må derfor akseptere at mye i boka ikke har direkte relevans til vår egen situasjon.

Hva er så styrken i boka? Den er skrevet av en teolog som har lest og reflektert mye, en som kjenner kirkefedrene og kirkens tradisjon. Hans meditasjoner er vakre eksempler på hva en liturgisk spiritualitet kan tilby dagens kristne. Svakheten i boka er at det aldri blir klart for hvem kardinalen skriver. En teolog vil oppleve nivået som for „lavt“, mens en ikke-teolog vil oppleve det som for „høyt“.

En annen svakhet, hva bokens praktiske forslag angår, er at forfatteren selv aldri har vært menighetsprest. Som erkebiskop i München fra 1977 til 1982, og siden som kardinal i Vatikanet, kjenner han bare til høytidelige messer, eller til messefeiringen i sitt eget huskapell. Det ligger i situasjonens natur at han ikke har anledning til å være celebrant i en „normal“ søndagsmesse, uke etter uke. Da kan det godt være innlysende for ham – ut fra hans personlige erfaring – å foreslå at presten alltid burde feire messen med ryggen til menigheten. Men jeg tror neppe at jeg kommer til å innføre en slik ordning i min egen menighet ... i hvert fall ikke uten å engasjere en stor og sterk livvakt til å beskytte meg!

Brian McNeil c.r.v.

(Både «Aus meinem Leben» og «Der Geist der Liturgie» er oversatt til engelsk.)

Amnesty International 40 år

Bedre å tenne et lys enn å forbanne mørket, heter det. Troen på at det nytter, har vært Amnestys bærende tanke siden starten. Og starten var, som kjent, en oppfordring i engelske "The Observer" fra advokaten Peter Benenson om å skrive protestbrev mot at to portugisiske opposisjonelle var fengslet utelukkende på grunn av sin overbevisning. Begrepet "samvittighetsfange" var skapt. Året er 1961: Vietnamkrigen er begynt, det er krise i Kongo, nærmest over natten bygges Berlin-muren, på Cuba er det nær stormaktskonflikt i "Grisebukta". Det sier sitt om det politiske og åndelige klima i stiftelsesåret. Nok å ta fatt i, både til høyre og til venstre i den politiske geografi. For det går ikke, mener Amnesty, å skille mellom "gode" og "onde" diktaturer - tortur og samvittighetstvang krenker menneskeverdet uansett hvor det skjer.

Norge fikk sin første Amnesty-gruppe i 1962. I 1964 ble organisasjonen observatør ved FN; i 1967 er 550 grupper fordelt på atten land i sving. Protestene virker: I 1969 er 2000 av 4000 "adopterte" samvittighetsfanger satt fri. Amnesty International er "en av de organisasjoner som vi alltid har hatt et bestemt godt øye til, fordi den prinsipielt upartisk går inn for folk som sitter fengslet bare for sin overbevisnings skyld, uansett tro eller politisk oppfatning," skrev St. Olav i 1971. Ved en annen anledning sukket pater og redaktør Hallvard Rieber-Mohn at nå var det snart bare Vårherre og Amnesty å trøse seg til! I 1977 fikk Amnesty Nobels fredspris sammen med de nordiske fredsaktivistene Mairead Corrigan og Betty Williams.

Ille ord fra diverse diktatorer er ren reklame for Amnesty. "Amnesty Inter-

fordrer verden til å søke forståelse med det jødiske folk. Mesteparten av Polens katolske biskoper deltok i gudstjenesten. Polens overste rabbiner, den amerikanskfødte Michael Schudrich, deltok ikke, grunnet sammenfall med den jødiske festdagen Shavout, men kaller markeringen "gripende og historisk".

I Polen har debatten om Jedwabne rast siden forfatteren Jan Thomaz Gross i fjor i

en bok hevdet at det var polakker som stod for massakren, hvor de som ikke ble slått og stukket ned, ble jaget inn i en låve og brent levende. Den katolske kirke var opprinnelig lite villig til å være med på regjeringens innrømmelse av polsk skyld for massakren, som i alle år har vært tilskrevet tyskerne. Fra jødisk hold er man glad over at skylden nå er plassert der den hører hjemme, mens mange polakker, som er vant til å se seg selv som krigens ofre, har reagert mot å bli klassifisert som medskyldige i jødedrap.

Kardinal Glemp har pådratt seg en viss kritikk fordi han forbant bønner om tilgivelse med ord om at jøderne bør be om tilgivelse for forbrytelser som jødiske kommunister begikk mot polske patrioter før og etter annen verdenskrig. Jødisk kollaborasjon med sovjetstyrker som hadde holdt området rundt Jedwabne okkupert i to år før tyskernes invasjon, er blitt nevnt som mulig motiv for massakren.

THE TABLET

national. . . har drevet utpressing mot over hundre av verdens nasjoner," klaget Ugandas Idi Amin i 1957. Og iranske Ayatollah Khomeini kalte Amnestys folk "lakeier for sataniske krefter. . . som forsøker å kvele den islamske republikk." Det meksikanske kommunist-tidsskriftet "Hoy" skrev at "Amnesty International kun er et speilbilde av den dunkle organisasjon som tidligere het Hitlerjugend", mens regjeringen i Guatemala mente Amnesty hadde "klart sovjetiske trekk". I dag er over én million mennesker fra 150 land og alle kontinenter med i arbeidet for å tenne lys i torturofrenes og samvittighetsfangenes mørke. Fremdeles skjer overgrep, store og små, i mange land - ifølg Amnesty i hele 144 land.

Utfordringer for de neste 40 år? "Den største utfordringen er å bekjempe straffriheten," sier Pierre Sané til Amnesty-Nytt. Han har ledet Amnesty i 10 år, nå takker han for seg. Det gjelder "å sørge for at alle verdens Pinochet'er blir stilt for retten, at næringsliv og væpnede opposisjonsgrupper som er innblandet i menneskerettighetsbrudd, holdes ansvarlig for overgrepene." Der-til: Amnesty bør utvide sitt engasjement til å omfatte hele spekteret av menneskerettigheter.

Slik verden ser ut, blir Amnesty neppe arbeidsledig med det første. Viktig likevel å understreke: Amnesty har i de 40 årene gjort verden og livet lysere for mange og skapt håp - nettopp som det var som mørkest. Ingen liten ting!

UKJ

Ane-Elisabeth Rør o.p.:

"Mannen fra Nasaret"

Ikke alle bøker kan sies å være like bra, men bare få skifter fra fantastisk til svært dårlig og så tilbake igjen så raskt som denne: "Mannen fra Nasaret"!

Tomm Kristensen griper oss ved både sine maleriske naturbeskrivelser og sin gjengivelse av historiske og politiske forhold. Det er som om vi selv er til stede og kan nyte det. Vi er snart med opp i fjellene og møter opprørerne selotene, som er klare til å angripe de romerske okkupantene når det så skulle være. Så lytter vi til de religiøse og de verdslige maktthaveres bekymringer. Før vi vandrer ut i en endeløs vakker natur, puster dypt og lar oss gripe av all dens skjønnhet.

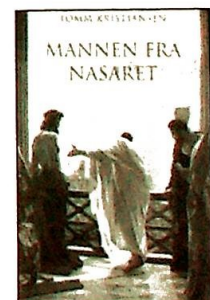
Men, så kommer Jesus inn i bildet, og det hele falmer litt. Bare vanskelig kan vi kjenne oss igjen i denne Jesus'en. Først møter vi et litt obsternasig og veslevoksent barn som tror seg å vite alt, så blir dette barnet til en litt rådvill mann, med hallusinasjoner i ørkenen, og så får han plutselig Gud til far. Deretter vandrer han rundt på en litt slesk og overlegen måte, skåler høylytt over sitt første under i Kana, lar fråden stå om munnen idet han, under 'det siste måltid,' stønner at noen skal forråde ham, før han til sist dør på korset mer i likhet med den Jesus vi selv har lært å kjenne.

Til bokens forsvar er det rett å påpeke at den ikke er ment å være en dokumentar over Jesu liv, eller en from beretning. Boken er en politisk thriller, som, slik bokens bakside forteller, har som mål å gjengi en henrettelse fra omtrent år 30. Og leser man boken, ikke med det formålet å bli bedre kjent med "Mannen fra Nasaret", men med et ønske om bedre å

kunne forstå bakgrunnen for urolighetene i det romerske Judea, Samaria og Galilea, da er dette en god bok. Tomm Kristensen tar oss med i det historiske, politiske og kulturelle landskapet på Jesu egen tid, og det gjør han på en både leken og overbevisende måte. Ja, boken er så lettlest at det egentlig tunge stoffet kommer til oss mer eller mindre gratis. Men, ønsker derimot leseren å få et dyper forhold til Jesus eller troen på ham, er ikke dette den rette boken å ta for seg. Den er hverken ment eller egnet for en slik bruk, og kan lett virke mot sin hensikt, ved at vi møter en Jesus som snarere skaper antipatier, enn direkte sympatier i oss.

Dette er derfor både en JA- og en NEI-bok: på den ene siden gir den oss en levende og spennende fremstilling av en historisk og politisk situasjon, men på den annen side en platt og lite engasjerende personschildring.

**Tomm Kristiansen:
MANNEN FRA NASARET
CAPPELEN 2000**

Norges grunnlov og jødene

"Jøder ere fremdeles udelukkede fra Adgang til Riget," het det i Grunnloven fra 1814. Den 13. juni i år var det 150 år siden de ordene ble fjernet, langt på vei takket være Henrik Wergelands innsats. I den anledning skriver Johannes Morken i *Vårt Land* at "historiske kjeldar fortel om både framandfrykt, fordommar og religiøs motstand mot jødisk tru" hos Eidsvoldsforsam-

lingen, og viser bl.a. til Oscar Mendelsohns standardverk "Jødene i Norge".

Henrik Wergeland var selv oppvokst i "ein heim som var prega av motstand mot jødane," skriver Morken og siterer dikterens far, presten Nicolai Wergeland, under Eidsvollforsamlinga: "Deres (jødenes) inntrengen i landet ville forderve og forarme allmuen." I tidlige dikt finner vi også hos Henrik fordommer mot jødene, "men han

endra syn kring 1830", skriver Morken. "Året etter møtte han to marokkanske jødar i Paris. Dei gjorde eit uutsletteleg inntrykk på han. Wergeland kom raskt til at jødeparagrafen var 'skjændig'. Slik starta engasjementet som skulle vara til han døydde."

Da saken først kom opp i 1842, fikk den ikke det påkrevde totredels flertall: 51 mot opphevelse og 43 for. Heller ikke i 1845 ble det flertall. "Somme viste til at motstanden

26

Sr. Marie Kristin OP (Sigrid Steen) in memoriam

Født 24. august 1921 i Oslo,
død 26. mars 2001,
begravet på Vestre gravlund i Oslo
5. juni 2001.

"Hvordan går det med deg, Sigrid?" Spørsmålet, fylt av all mulig medfølelse, ble stilt av en medsøster da sr. Marie Kristin kom stavrende inn i refektoriet, alt lenge dårlig til bens og nå i tillegg med langt fremskreden kreft. "Det går da bra med meg," var svaret, "det er prinsippet, det, vet du!" Slik var hun; alltid optimistisk, alltid håpefull både på egne og andres vegne.

Sr. Marie Kristin, retttere: Sigrid Steen ble katolikk i ung alder da hun som 13-åring, sammen med sin mor, ble opptatt i Den katolske kirke. Med det ble hun del av 1930-tallets lille og tette katolske miljø i Oslo hvor speiderbevegelse og senere studentlag skulle bli viktige arenaer. Hun studerte nordisk, geografi og historie ved Universitetet i Oslo og kunne også skilte med en, om enn beskjedne, militær "karriere"; hun var fenrik i hæren, da hun i 1951 inntrådte hos dominikanerinnene på Katarinahjemmet i Oslo, hvor hun etter endte læreår i Frankrike vendte tilbake og forble resten av sitt liv.

Vel hjemme fikk hun flere virkeområder. Språkkommisjonen var et

av dem hvor hun, med bakgrunn i Vatikankonsilets liturgireform, deltok i det møysommelige arbeidet med å oversette og utgi liturgiske bøker. Norskundervisning var et annet felt; tallrike er de søstre og prester som er kommet nye til landet og har fått sin første norskundervisning hos sr. Marie Kristin. I årevis arbeidet hun også for brødrene i Neberggaten; passet porten, registrerte bøker, laget mat, gjorde rent - samtidig. Ikke fordi hun var så eksepsjonelt god til å organisere, men fordi alt var greit for sr. Marie Kristin. Var ikke maten ferdig i tide, så var det ikke noe å gjøre med det, da fikk brødrene ta seg en aperitiff så lenge. Sr. Marie Kristin var grei, ikke i en overfladisk, naiv forstand, men det var en del av henne at man ikke skulle lage flere problemer enn nødvendig, ei heller henge seg opp i det man ikke kunne gjøre noe med. Sr. Marie Kristin hadde lagt hånden på ploegen, og visste hva hun hadde å gjøre: fortsette ufortrødent uansett på den vei Herren hadde staket ut for henne for å nå

målet i det hinsidige, noe hun så frem til med forventning. Da utfallet av sykdommen var klart og uomgjengelig, gledet hun seg til å dø.

Sr. Marie Kristin var et radikalt menneske. Radikal i sin overbevisning, i sin Kristus-etterfølgelse, i sitt fattigdomsideal, i sin enkelhet og ærlighet. Hennes direkte form kunne nok i blant vekke anstøt hos dem som ikke kjente henne. Hun var klar i sine meninger, men alltid uten baktanker og aldri fordømmende. Hun var også radikalt annerledes der hun med sløret på snei og kappen flagrende i vinden strenet av gårde til undervisningsoppdrag i Oslo, Drammen, Stabekk, Tønsberg! I mange år var hun "reisende" i katekese. På sine eldre dager, da aksjonsradiusen ble vesentlig begrenset, fortsatte hun med norskundervisning til mer enn én utenlandsk prest som fikk hjelp med uttalen, grammatikken og prekenene.

Hun var en markant person, men aldri påtrengende på noe vis. Heller ikke i sin forkynnelse. Hun var uten store fakter, uten blomstrende ord, ja, ofte uten synlige tegn på den tro og det inderlige liv med Gud som bar henne gjennom årene. Det var en levd tro som ble helt tydelig mot slutten av hennes liv, hvor hennes trofaste liv med Gud kom til uttrykk i en total overgivelse.

*Dominikanerinnene
ved Katarinahjemmet*

sat djupt i det norske folket. Dei som avviste dette, vart skulda for å vera kjøpte av jødiske pengar,” skriver Morken. “Somme brukte religion som argument for å sleppa jødane. Andre viste til at toleranse, neste-kjærleik og kristen tru talte for. (-) Då framlegget om å oppheva jødeparagrafen kom opp att i 1851 tilrådd av ein samla konstitusjonskomité, vart det vedteke med 93 mot ti røyster . . . seks år etter Henrik Wergelands død.”

Columbia: Feminister og biskoper samarbeider

Feminister i det latinamerikanske Columbia har dannet en noe uvanlig allianse med landets katolske biskoper, melder *Catholic Herald*: Sammen går de til kamp mot en ny lov som vil legalisere bigami. Ifølge den reviderte straffeloven, som nylig ble vedtatt av den columbianske kongressen, og som er ment å trå i kraft 24. juni i år, vil bigami ikke lenger være straffbart.

“Den nye loven gjenspeiler ganske enkelt det som er realiteten i Columbia, nemlig at svært få tilfeller av bigami blir anmeldt,” sier landets justisminister, Alfonso Gomez Mendez.

Landets katolske biskoper se annerledes på saken: De mener kongressens avgjørelse “gir grønt lys for utroskap og promiskuitet, og at den utgjør en trussel mot familiens stabilitet og stilling”. Og de får altså støtte fra columbianske feminister.

Verdens katolske kvinner samlet til WUCWO-kongress 2001

I dagene 17. - 25. mars samlet Verdensunionen av katolske kvinneorganisasjoner (WUCWO) 650 representanter fra 66 land til verdenskongress i Roma. Blant dem var fire medlemmer fra Norges Katolske Kvinneforbund (NKKF): Hedvig Beichmann, Sigrid Gellein Holm, Liv Wethe og Rønnaug Aaberg Andresen. “Tradisjonen tro åpnet også denne kongressen med fire studiedager, denne gang over temaet: Kvinners profetiske misjon,” skriver Rønnaug Aaberg Andresen, tidligere NKKF-leder og mangeårig medlem av WUCWOs sentralstyre, i sitt referat i NKKF-Nytt. Foredrag og arbeidsgrupper knyttet an til dagens virkelighet med bl.a. globalisering av verdensøkonomien, og fokuserte på situasjonen for kvinner og barn og på kvinners vitnemål om denne virkeligheten. Kvinners rolle og oppdrag som profeter ble belyst både ut fra Bibelens kvinner og historien. På grunnlag av arbeidsgruppens forslag vedtok generalforsamlingen tre prioriterte arbeidsoppgaver for kommende periode:

- 1) Motstand mot vold, herunder vold i media;
- 2) Utdanning, med særlig vekt på ledertrening, beslutningstakere, kommunikasjon, evangelisering og som middel til å bekjempe AIDS;
- 3) Menneskerettigheter, herunder tiltak mot diskriminering og fattigdom.

“Den største begivenheten ved avslutningen av studiedagene var deltakelsen i paven audiens på Petersplassen,” skriver Aaberg Andresen. I sin hilsen til WUCWO-kongressen sa paven bl.a. at “kvinner besitter en enestående begavelse i forhold til den oppgaven som består i å bringe det kristne budskap videre i familien og i arbeidslivet, studier og fritid”, og at kvinners “disippeltjeneste... er uvurderlig for kirken i det tredje millenium”.

Generalforsamlingen vedtok en rekke resolusjoner. Av temaene kan nevnes: Rent drikkevann, kloning, kommersiell utnyttelse av barn, handel med kvinner og piker, vold mot kvinner og (seksuell) vold i krigssituasjoner, kvinner i beslutningsprosesser, vern for barn i den katolske kirke, nattverd for gjengifte skilte, inkluderende språkbruk, økumenikk og interreligiøs dialog, familie, ekteskap mellom partnere av samme kjønn, ærlig handel.

“Heller ikke denne gangen skulle generalforsamlingen avvikles uten dramatik,” noterer Aaberg Andresen. “Vi husker forrige generalforsamling i Canberra, da en foreslått resolusjon som ba om en teologisk utdyping av kvinners adgang til vigslende embeder, ble stoppet av Australias pavelige nuntius. Denne gang var det den forutgående nominasjon til valg av president som skapte bølger.” Kort før kongressen fikk WUCWO beskjed fra Vatikanet om at to av de fire navnene på nominasjonslisten, som i tråd med reglene var oversendt Vatikanet, ikke var blitt godkjent, nærmere bestemt visepresidentene for henholdsvis Europa og Nord-Amerika. Ingen begrunnelse ble gitt, noe som “naturlig nok førte til mye frustrasjon og undring. De to kandidatene som var ‘vraket’, var jo høyt betrodd og skattede medlemmer av det sittende styret, og var blitt nominert av dette styret etter en inngående prosess. Til tross for mange oppfordringer om å forklare grunnlaget for beslutningen, kom det aldri noen klargjøring, og en fikk bare høre at ‘Den Hellige Stol gir aldri noen begrunnelse for sine beslutninger’”, skriver Aaberg Andresen.

Ved valget ble sittende verdenspresident, Maria Eugenia Diaz de Pfenning, gjenvalgt. Generalforsamlingen vedtok at det nye styret skal vurdere nærmere organisasjonens kirkerettslige status som internasjonal legmannsorganisasjon.

Den lange våren

“Det var vår i Roma da WUCWO holdt sin verdenskongress. Kvinner fra alle verdens hjørner var samlet for å gi sine bidrag til en ny giv både innenfor organisasjonen og i neste omgang i hele det katolske fellesskap,” skriver *Mette Bruusgaard*, leder for *Norges Katolske Kvinneforbund*, i informasjonsbladet NKKF-NYTT. “Fire kandidater var foreslått til valget av ny president for verdensunionen. To ble vraket av Vatikanet - uten begrunnelse. Det er ikke å overdrive å si at vinteren knuste de vårlig spirer ettertrykkelig og etterlot et tykt teppe av frossen, ugjennomtrengelig is.

Tanken går tilbake til tidligere vintre: februar 1996 og verdenskongressen i Canberra. Australias pavelige nuntius gir møteledelsen beskjed om at så mye som å diskutere kvinners adgang til vigslende stillinger innenfor Kirken, er å definere seg utenfor det katolske fellesskap. (-) Også Kirken anerkjenner samvittighetsfriheten, retten til å tenke selv og ha avvikende mening - selv der disse synes å fare vill. Riktignok uttaler Kirken seg med autoritet om ‘de evige sannheter’, og den ønsker å veilede sitt folk på den rette vei. Ikke desto mindre står det fast at tanken er fri og det enkelte menneske forpliktet på sin samvittighet.

I ethvert fellesskap er det viktig å bygge på dialog. En respektert venn snakker man *med*, ikke bare *til*. Der man våger dialogen, kan det nok blåse friskt, men nettopp den friske vårvind bærer bud om en kommende sommer. Å undertrykke meningsutvekslinger og komme med ubegrunnede forbud, er udemokratiske inngrep som i neste omgang baner vei for fimbulvinter snarere enn rik høst,” skriver *Mette Bruusgaard*.

Pavens bønneintensjoner for august:

At bevisstheten om Guds absolutte herredømme over menneskelivet alltid må være rettesnoren for dem som vedtar lover og leder verdens land og nasjoner.

At Kirken i Kina må gjennomstrømmes av en dypt evangelisk og kontemplativ spiritualitet i tråd med de lange kinesiske tradisjoner.

*St. Olav
ønsker
god sommer
til
alle lesere
og
trofaste støttespillere!*

28

Ingen møtereform for høstens bispesynode

Emnet for bispesynodens møte i Roma til høsten er "Biskopen: Tjener for Jesu Kristi evangelium til håp for verden", og møtet vil foregå etter velkjent mønster: Ingen forandringer i tråd med de ønsker som fremkom under konsistoriet nylig om åpen debatt og mindre hemmeligholdelse (cf. s. 22 i dette nr. av St. Olav). Det er klart etter at kardinal Jan Schotte, som i 16 år har vært synodens sekretær, i begynnelsen av juni fremla arbeidsdokumentet for synoden. Adskillige biskoper og teologer har i de senere år kritisert synodens arbeidsform og ment den var lite i tråd med Det 2. Vatikan-konsils kollegialitetstanke.

Arbeidsdokumentet, som er utarbeidet av kurien på grunnlag bl.a. av "input" fra biskoper verden over, dekker en rekke emner - fra jomfru Maria til forvaltning av kirkelige fonds. Biskopens spiritualitet og hans rolle som lærer og enhetsskaper i kirken står sentralt, men mest plass er viet biskopens administrative og pastorale plikter, ifølge The Tablet. Dokumentet kommer også inn på at enkelte biskoper "anbefaler at en biskop forblir i det bispedømme han først er utvalgt til" - altså ingen klatring oppover i systemet.

Bispekonferansens nåværende arbeidsform er "et ekte og effektivt instrument" for biskopenes kollegialitet, understreket biskop Schotte

under presentasjonen av dokumentet - og avviste derved all kritikk.

Da noen av de fremmøtte journalister minnet om oppfordringen under konsistoriet nylig fra bl.a. Schottes belgiske landsmann, kardinal Daneels, Milanos kardinal Martini og Westminster's kardinal Myrphy-O'Connor om åpen debatt og mer innsyn, svarte Schotte at de velprøvde prosedyrer med begrenset taletid og korte presentasjoner fra den enkelte biskop, hindrer at "enkelte primadonnaer" får overtaket og dominerer synoden. Han avviste tanken om adgang for pressefolk til synodeaulaen, det ville "kvele" diskusjonen og "forhånds-influere paven". Dessuten er det ikke vanlig med pressefolk i styrommet, "ikke hos Coca Cola-selskapet heller", sa Schotte. Som mente daglige "briefings" og bulletiner på fem forskjellige språk burde være nok for journalistene, og som dertil påpekte at den enkelte biskop selv kunne sørge for å offentliggjøre sitt synodeinnlegg og gjøre det kjent.

Det høres greit nok ut, men saken er imidlertid den at flere biskoper som har deltatt på tidligere synodemøter, har rapportert at de er blitt pålagt av kuriens folk ikke å gi fra seg sin tekst eller snakke med pressen om den, med den begrunnelse at "alle nedskrevne innlegg er synodens eiendom".

Det ventes 240 biskoper til møtet, som varer fra 30. september til 27. oktober.

(Kilde: The Tablet)

ORTODOKSE SOMMERKURS

på HI. TRIFON KLOSTER
Skabland, 2090 Hurdal

5.-9. august:
**Innføring i
ORTODOKS TEOLOGI**
ved cand.mag. Poul Sebbelov.

9.-12. august:
IKONMALING
ledet av Torstein Tollefsen.

Be om nærmere informasjon

tele/fax 63 98 96 80
www.ortodoks.com

Til våre abonnenter!

**"St. Olav"
har avvirket
sitt kundeforhold
i
Postbanken/DNB
og har nå kun
én brukskonto:
6022. 20.13073.**

Hilsen
St. Olavs ekspedisjon
Tel: 23 21 95 00

Pavens bønneintensjoner i september:

At det tredje årtusens unge må rette blikket mot idealer som gir livet mening og verdi.

At Indonesias befolkning, som er splittet i så mange stammer, kulturer og religioner, må øke innsatsen for en rettferdig og demokratisk fremtid.

Vennligst meld
adresseforandring
til

St. Olavs ekspedisjon,
Akersvn. 5, 0177 Oslo
Tlf.: 23 21 95 00

Anne Lægreid:

Kvild i Gud.

*Å, favn meg, Gud, inntil deg omt
når eg audmjukt kneler ned.
Framfor deg er eg utan skjold,
ei naken, sara sjel.*

*Å, favn meg, Gud, inntil deg omt
når audmjukt eg deg bed
om sjelefred og ro i meg
til sant å møte deg.*

*Å, favn meg, Gud, i Anda di
når eg til nattverdsbordet kjem
og tek imot ditt dyre blod
i brød og vin for meg.*

*Å, favn meg, Gud, inntil deg omt
kvår dag du vekker meg,
og lat meg kvile trygt i von og tru
og all din kjærlegdom til meg.*

Liturgisk kalender

JULI

- Lør 21 (Den hellige Laurentius av Brindisi) 2 Mos 12,37-42; Matt 12,14-21
Tidebønn for uke 4
- SØN 22 **16. SØNDAG I DET ALMINNELIGE KIRKEÅR** - 1 Mos 18,1-10a; Kol 1,24-28; Luk 10,38-42
- Man 23 DEN HELLIGE BIRGITTA - VERNEHELGEN FOR EUROPA - Gal 2,19-20; Joh 15,1-8
- Tir 24 2 Mos 14,21-15,1; Matt 12,46-50
- Ons 25 APOSTELEN JAKOB. 2 Kor 4,7-15; Matt 20,20-28
- Tor 26 De hellige Joakim og Anna. 2 Mos 19,1-2.9-11.16-20b; Matt 13,18-23
- Fre 27 2 Mos 20,1-17; Matt 13,18-23
- Lør 28 2 Mos 24,3-8; Matt 13,24-30. I Trondheim stift: Årsdag for bispevigselen.
Tidebønn for uke 1
- SØN 29 **OLAV DEN HELLIGE - OLSOK** - Visd 10,10-14; Jak 1,2-4.12; Matt 16,24-28
- Man 30 (Den hellige Peter Krysológus) 2 Mos 32,15-24.30-34; Matt 13,31-35
- Tir 31 Den hellige Ignatius av Loyola. 2 Mos 33,7-11 og 34,5b-9.28; Matt 13,36-43

AUGUST

- Ons 1 Den hellige Alfonso Maria de' Liguori. 2 Mos 34,29-35; Matt 13,44-46.
- Tor 2 (Den hellige Eusebius av Vercelli) (Den hellige Peter Julian Eymard) 2 Mos 40,16-21.34-48; Matt 13,47-53
- Fre 3 3 Mos 23,1.4-11.15-16.27.34b-37; Matt 13,54-58
- Lør 4 Den hellige Johannes Maria Vianney. 3 Mos 25,1.8-17; Matt 14,1-12
Tidebønn for uke 2
- SØN 5 **18. SØNDAG I DET ALMINNELIGE KIRKEÅR** [og Translatio Olavi] - Fork 1,2 og 2,21-23; Kol 3,1-5.9-11; Luk 12,13-21
- Man 6 HERRENS FORKLARELSE - Dan 7,9-10.13-14; 2 Pet 1,16-19; Luk 9,28b-36. Kirkevigselfest i St Olav, Oslo.
- Tir 7 (Den hellige Sixtus og hans ledsagere) (Den hellige Cajetan) 4 Mos 12,1-13; Matt 14,1-2.10-14
I St. Olav, Oslo: HERRENS FORKLARELSE. Dan 7,9-10.13-14, 2 Pet 1,16-19; Luk 9,28b-36.
I Oslo bispedømme (unntatt domkirken): VIGSELSFEST FOR ST. OLAVS DOMKIRKE I OSLO. Esek 37,1-2.8-9.12; 1 Kor 3,9b-11.16-17; Joh 2,13-22

- Ons 8 Den hellige Dominikus. 4 Mos 13,1-2.25-14,1.26-29; Matt 15,21-28
- Tor 9 DEN HELLIGE TERESA BENEDIKTA AV KORSET [Edith Stein] - VERNEHELGEN FOR EUROPA - 4 Mos 20,1-13; Matt 16,13-23
- Fre 10 DEN HELLIGE LAURENTIUS - 2 Kor 9,6-10; Joh 12,24-26
- Lør 11 Dag: Den hellige Klara. 5 Mos 6,4-13; Matt 17,14-20
Aften: Vigiliemessen til Marias Opptagelse: 1 Krøn 15,3-4, 15-16.16,1-2; 1 Kor 15,54b-57; Luk 11,27-28
Tidebønn for uke 3
- SØN 12 **JOMFRU MARIAS OPTAGELSE I HIMMELEN** - Åp 11,19a og 12,1.3-6a.10ab; 1 Kor 15,20-27; Luk 1,39-56
- Man 13 (Den hellige Pontian) (Den hellige Hippolyt) 5 Mos 10,12-22; Matt 17,22-27
- Tir 14 Den hellige Maximilian Maria Kolbe. (Valgfrie minnedagslesninger) 5 Mos 31,1-8; Matt 18,1-5.10.12-14
- Ons 15 5 Mos 34,1-12; Matt 18,15-20
- Tor 16 (Den hellige Stefan av Ungarn) Jos 3,7-10a.11.13-17; Matt 18,21-19,1
- Fre 17 Jos 24,1-13; Matt 19,3-12
- Lør 18 Jos 24,14-29; Matt 19,13-15
Tidebønn for uke 4
- SØN 19 **20. SØNDAG I DET ALMINNELIGE KIRKEÅR**. Jer 38, 4-6.8-10; Heb 12,1-4; Luk 12,49-53
- Man 20 Den hellige Bernhard av Clairvaux. Dom 2,11-19; Matt 19,16-22
- Tir 21 Den hellige Pius X. Dom 6,11-24a; Matt 19,23-30
- Ons 22 Jomfru Marias Droning verdighet. Jes 9,1-6; Luk 1,26-38
- Tor 23 (Den hellige Rosa av Lima) Dom 11,29-39a; Matt 22,1-14
- Fre 24 DEN HELLIGE BAR-TOLOMEUS. Åp 21,9b-14; Joh 1,45-51
- Lør 25 (Den hellige Ludvig av Frankrike) (Den hellige Josef av Calasanz) Rut 2,1-3.8-11.4,13-17; Matt 23,1-12
Tidebønn for uke 1
- SØN 26 **21. SØNDAG I DET ALMINNELIGE KIRKEÅR**. Jes 66,18-21; Hebr 2,5-7.11-13; Luk 13,22-30
- Man 27 Den hellige Monika. 1 Tess 1,1-5.8b-10; Matt 23,13-22
- Tir 28 Den hellige Augustin. 1 Tess 2,1-8; Matt 23,23-26
- Ons 29 Johannes Døperens martyrdød. Jes 1,17-19; Mark 6,17-29
- Tor 30 1 Tess 3,7-13; Matt 24,42-51
- Fre 31 1 Tess 4,1-8; Matt 25,1-13

SEPTEMBER

- Lør 1 1 Tess 4,9-11; Matt 25,14-30
Tidebønn for uke 2
- SØN 2 **22. SØNDAG I DET ALMIN-**

NELIGE KIRKEÅR. Sir 3,19-21.30-31 (gr. 17-18.20.28-29); Hebr 12,18-19.22-24a; Luk 14,1.7-14

- Man 3 Den hellige Gregor den Store. (Valgfrie minnedagslesninger) 1 Tess 4,13-18; Luk 4,16-30
- Tir 4 1 Tess 5,1-6.9-11; Luk 4,31-37
- Ons 5 Kol 1,1-8; Luk 4,38-44
- Tor 6 Kol 1,9-14; Luk 5,1-11
- Lør 7 Kol 1,15-20; Luk 5,33-39
- Lør 8 JOMFRU MARIAS FØDSEL - Mi 5,1-4a eller Rom 8,28-30; Matt 1,1-16.18-23 (eller kun 18-23)
Tidebønn for uke 3
- SØN 9 **23. SØNDAG I DET ALMINNELIGE KIRKEÅR**. Visd 9,13-18 (gr. 13-18b); Filem 9b-10.12-17; Luk 14,25-33
- Man 10 Kol 1,24-2,3; Luk 6,6-11
- Tir 11 Kol 2,6-15; Luk 6,12-19. I Trondheim stift: Kirkevigselfest.
- Ons 12 Kol 3,1-11; Luk 6,20-26
- Tor 13 Den hellige Johannes Krysostomos. (Valgfrie minnedagslesninger) Kol 3,12-17; Luk 6,27-38.
- Fre 14 KORSETS OPPHØYELSE - 4 Mos 21,4-9 eller Fil 2,6-11; Joh 3,13-17
- Lør 15 Jomfru Marias Smerter. Hebr 5,7-9; Joh 19,25-27 eller Luk 2,33-35
Tidebønn for uke 4
- SØN 16 **24. SØNDAG I DET ALMINNELIGE KIRKEÅR** - 2 Mos 32,7-11.13-14; 1 Tim 1,12-17; Luk 15,1-32 (eller 1-10)
- Man 17 (Den hellige Robert Bellarmin) 1 Tim 2,1-8; Luk 7,1-10
- Tir 18 1 Tim 3,1-13; Luk 7,11-17
- Ons 19 (Den hellige Januarius) 1 Tim 3,14-16; Luk 7,31-35
- Tor 20 Den hellige Kim Taegon og hans ledsagere. 1 Tim 4,12-16; Luk 7,36-50
- Fre 21 DEN HELLIGE MATTEUS - Ef 4,1-7.11-13; Matt 9,9-13
- Lør 22 1 Tim 6,13-16; Luk 8,4-15
Tidebønn for uke 1
- SØN 23 **25. SØNDAG I DET ALMINNELIGE KIRKEÅR** - Amos 8,4-7; 1 Tim 2,1-8; Luk 16,1-13 (eller 10-13)
- Man 24 Esra 1,1-6; Luk 8,16-18
- Tir 25 Esra 6,7-8.12b.14-20; Luk 8,19-21
- Ons 26 (De hellige Kosmas og Damian) (valgfrie minnedagslesninger) Esra 9,5-9; Luk 9,1-6
- Tor 27 Den hellige Vincent av Paul. Hag 1,1-8; Luk 9,7-9
- Fre 28 (Den hellige Venceslas) (Den hellige Lorenzo Ruiz og hans ledsagere) Hag 1,15b-2,9; Luk 9,18-22
- Lør 29 ERKEENGLENE MIKAEL, GABRIEL OG RAFAEL - Dan 7,9-10.13-14 el Joh Åp 12,7-12a; Joh 1,47-51

Neste nummer utgis 29. september 2001. Signerte artikler står for forfatterens egen regning.

Redaksjon:
Unni Klepper Joynt
(ansvarshavende redaktør)
Olav Egil Aune
May-Lisbeth Myrhaug
Brynjulv Norheim

Faste medarbeidere:
Bernt Eidsvig
Liv Greni
Albert Raulin o.p.
Gunnel Vallquist

ISSN 0802-6726

Akersveien 16, 0177 Oslo
Redaksjon: Tlf. 23 21 95 48 - Fax: 23 21 92 43
Ekspedisjon: Tlf. 23 21 95 00
Årsabonnement (Norge): kr. 220,-
Øvrige europeiske land: kr. 230,-
Andre verdensdeler: kr. 240,-
Annonser 19 dager før utgivelsesdagen.
Bankgiro 6022.20.13073.

31

**St
OLAV**

BOKHANDEL A.S.

AKERSVEIEN 14, 0177 OSLO
TLF. 23 21 95 55 FAKS. 22 36 02 63
E - post: bokhandel@katolsk.no

SOMMERTID f.o.m. 25.6 - 18.8:

Mand.-fred.: 10.00 - 16.00

Lørd.: 10.00 - 14.00

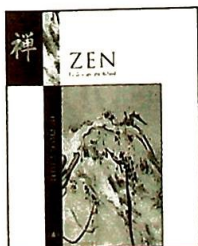
OBS! F.o.m. 16.7. t.o.m. 28.7.

holder vi stengt.

**VI ØNSKER ALLE VÅRE KUNDER EN RIKTIG GOD
SOMMER OG ANBEFALER FØLGENDE TO NYE BØKER FRA
AD FONTES - SERIEN:**

SIMONE WEIL: "TYNGDEN OG NÅDEN"
GYLDENDAL, AD FONTES, Ib. Kr. 249,-
Simone Weil fremstår som en av de store
mystikere i moderne tid. Da hun døde i 1943,
etterlot hun seg et stort ufullendt "verk", best-
ående av en rekke tettskrevne notatbøker. Tyngen
og nåden er basert på et utvalg av disse notater.

NOTTO TELLE "ZEN. Lyden av en hånd."
GYLDENDAL, AD FONTES, Ib. Kr. 249,-
For første gang får vi et rikt utvalg av
tekster fra kinesisk og japansk zen på norsk
en bok som spenner fra fra klassisk visdoms -
litteratur til moderne japanske mestere.

Porto betalt ved innleveringen P.P. Norge/Norvège
--

Blikk på tiden

Med Garborg i ferien

I år er det 150 år siden Arne Garborg ble født - bondesønnen som vokste opp i bibelbeltet på Jæren og ble forfatter, essayist, filosof, musiker, norskdomsman, samfunnsdebattant, dikter og mye annet. Han tilhørte forfattertalentene fra tiden rundt forrige århundreskifte, sammen med Ibsen og Bjørnson. Jonas Lie og Amalie Skram hørte med blant hans nære venner.

I diktsyklusen "Haugtussa" lar Garborg sin kritiske forfatterstemme få ferie og hengir seg til Jærnaturen, lyset, været, tusser og troll, gjenferd og fylgjer. I kapittelet som heter "På Skare-kula" beskriver han nærmest et årsmøte for de underjordiske hvor Fanden selv hører sine undersåtter i "Svarte-katekisma".

Av en eller annen uforklarlig grunn virker det som en sommerlig kommentar til den valgkampen vi er midt oppe i. Av hensyn til ikke-nynorsksende abonnenter av St. Olav har jeg oversatt noen av budene til riksmål. Her er et utdrag av overhøringen:

"Det første krav, det er?"
- Sjå ut som dei andre i all di ferd.

"Det andre au du kan?"
- Banna i hjarta Gud og mann.

"So nemne du meg det fjorde?"

- Haldt alltid med dei store.

"Det femte?"
- Spar ikkje den som i vegen for deg stend.

(Spar ikke den som står i veien for deg).

"Det sjette?"
- Ver eit svin, men utantil blank og fin.

"Det sjuande?"
- Det er trollmanns-sæla: liva stor av i løynd å stela.

(Det er trollmannens lykke: å leve høyt av å stjele i hemmelighet).

"Det åttande?"
- Beste verja, det er å ljuge og sverja.

(Den beste beskyttelsen er å lyve og sverge).

"Det niande?"

- Sløg du vere og snar, når teften du fær av annanmanns gard.

(Vær slu og rask når du for øye på en annens eiendom).

"Det tiande krav?"

- Din granne svike, i stort og i smått, du alltid må like.

(Du må alltid like å forråde din neste i stort og smått).

Kanskje er det urettferdig å bare minnes politikerne gjennom "Svarte-katekisma", men det er iallfall bedre enn å gå gjennom spørsmålene og besvare dem selv, eller - ? Vi har vel alle en rema - for ikke å si en rimi - av huden.

Ialffall ønskes alle en god og gledelig sommer!

Br. Anton

